

AMK-opiskelijoiden & ARVOT *Asenteet*

ÄÄNESTÄMÄÄN VAI EI?

Katsauksia AMK-opiskelijoiden yhteiskunnallisiin
arvoihin ja asenteisiin, koulutukseen, asumiseen,
häirintään ja opiskelijakuntatoimintaan

ÄÄNESTÄMÄÄN VAI EI?

Katsauksia AMK-opiskelijoiden yhteiskunnallisiin
arvoihin ja asenteisiin, koulutukseen, asumiseen,
häirintään ja opiskelijakuntatoimintaan

Julkaisija: Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
Kirjoittaja: Johanna Penttilä, Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö OTUS sr
Ulkoasu: Maro Järvinen
2019

Sisällys

Johdanto.....	2
Kyselyn toteutus.....	3
Aineistonkeruu.....	3
Analysointi.....	3
Vastaajat.....	3
Ammattikorkeakouluopiskelijan arkkityyppi.....	6
Ammattikorkeakouluopiskelijoiden diversiteetti.....	7
Yhteiskunnalliset arvot ja asenteet.....	9
Eduskuntavaalit kiinnostavat opiskelijoita.....	9
Puoluekannoissa vakiintumattomuutta.....	10
Ehdokas valitaan mielipiteiden ja arvojen perusteella.....	11
Opiskelijat säilyttäisivät nykyisenlaisen korkeakoulujärjestelmän.....	12
Vasemmisto-oikeisto ja liberaali-konservatiivi -asteikko.....	12
Yli puolet tukisi työllistymistä edistäviä palveluja.....	14
Ammattikorkeakoulutus.....	16
Lukio valmistaa korkeakouluopintoihin paremmin kuin ammatillinen oppilaitos.....	16
Ammattikorkeakoulu valitaan kiinnostavan koulutusalan ja tutkinnon perusteella.....	17
Ammattikorkeakoulutuksen hyviä puolia käytännönläheisyys ja työelämälähtöisyys...	17
Häirintä.....	19
Noin viidennes kokenut häirintää.....	19
Vähemmistöt ja häirintä.....	19
Jatkuvan häirinnän uhrit.....	20
Asuminen.....	21
Runsas viidennes asuu opiskelija-asunnossa.....	21
Vapailla markkinoilla asuminen yleisintä pääkaupunkiseudun ulkopuolella.....	21
Opiskelijat haluavat asua edullisesti omassa rauhassaan.....	22
Lyhyt opiskelumatka erityisen tärkeä pääkaupunkiseudun ulkopuolella.....	23
Opiskelijakuntatoiminta.....	25
Opiskelijakuntaan kuuluu liki kolme neljästä.....	25
Vähemmistö äänestää edustajistovaaleissa.....	25
Jäsenpalvelut kiinnostavat eniten.....	25
Lopuksi.....	27

Johdanto

Äänestämään vai ei? -selvitys syntyi tarpeeseen kartoittaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita ennen kevään 2019 eduskuntavaaleja. Ajoitus oli tarkkaan harkittu, jotta kyettiin saamaan ajantasaista tietoa ammattikorkeakouluopiskelijoiden äänestysaikeista, puoluekannoista ja yhteisten asioiden hoitamiseen liittyvistä näkemyksistä. Näistä teemoista on ennestään ollut saatavilla vain vähän opiskelijoita koskevaa tietoa. Tieteellisen tutkimuksen piirissä vakiintuneiden poliittisia kantoja selvittävien asteikkokysymysten lisäksi selvitykseen nostettiin myös vaalikone-tyyppisiä väittämäpatteristoja. Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOKille selvitys on ensimmäinen laaja katsaus opiskelijoiden yhteiskunnallisista arvoista ja asenteista.

Selvitys ei kuitenkaan toimi pelkästään vaalikoneena. Mukaan otettiin myös opiskelijakuntatoimintaan, häirintäkokemuksiin, asumiseen ja ammattikorkeakoulutuksen laatuun liittyviä kysymyksiä. Eduskuntavaalien ohella ne ovat tärkeitä edunvalvonnallisia teemoja opiskelijaliikkeessä.

Raportin toteutuksessa on pyritty käytännönläheisyyteen ja helppoon lähestyttävyyteen. Tekstit ovat tiiviitä ja tulosten havainnollistamisessa on käytetty runsaasti kuvia. Tavoitteena on ollut ajankohtaisen ja moniulotteisen katsauksen luominen ammattikorkeakouluopiskelijoista. Kyselyteemojen muotoilussa on hyödynnetty aiempaa tutkimusta, mutta varsinaisen tieteellisen tarkastelun paikka on toisaalla.

Raportti etenee siten, että ensin kerrotaan kyselyn toteutuksesta ja aineistonkeruusta sekä siitä, millaiset opiskelijat kyselyyn vastasivat. Seuraavaksi on kaksi kokoavaa lukua, joista ensimmäiseen on tiivistetty eräänlainen ammattikorkeakouluopiskelijan arkkityyppi ja toiseen ammattikorkeakouluopiskelijoiden diversiteetti, sillä arkkityyppien kaltaiset yleistykset harvoin vangitsevat arkielämän kerroksellisuutta ja monimuotoisuutta.

Ensimmäinen varsinainen tulosluku käsittelee opiskelijoiden yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita useista näkökulmista. Arvojen ja asenteiden jälkeen perehdytään ammattikorkeakoulutukseen ja opiskeluun ammattikorkeakoulussa. Sitten tarkastellaan häirintää ja epäasiallista kohtelua. Toiseksi viimeisen luvun aiheena on asuminen. Viimeisessä varsinaisessa tulosluvussa käsitellään lyhyesti opiskelijakuntatoimintaa, jonka jälkeen raportti vedetään vielä tiiviisti yhteen.

Kyselyn toteutus

Aineistonkeruu

Kysymykset suunniteltiin kevään ja kesän 2018 kuluessa yhdessä SAMOKin edustajien kanssa. Kysely suunnattiin päivätoteutuksessa opiskeleville syksyllä 2018 läsnäolueille ammattikorkeakouluopiskelijoille. Aineistonkeruu toteutettiin sähköisesti syys-lokakuussa 2018. Vastausaikaa oli noin kolme viikkoa syyskuun lopusta lokakuun puoliväliin.

Ennen aineistonkeruun käynnistämistä jokaisesta ammattikorkeakoulusta haettiin tutkimuslupa. Luvat myönnettiin kahta poikkeusta lukuun ottamatta. Poikkeustapaukset olivat opiskelijarekisteriuudistusta kyselyajankohtana tehnyt Yrkeshögskolan Novia sekä tietosuojasyistä osallistumisesta kieltäytynyt Poliisiammattikorkeakoulu.

Keväällä 2018 voimaan astunut Euroopan unionin tietosuoja-asetus on osassa ammattikorkeakouluja tullut niin, että ulkopuolisten selvitysten toteuttajien yhteydenotot opiskelijoille välitetään ammattikorkeakoulun kautta. Tästä syystä aineistonkeruun tapoja oli kaksi: niin sanottu perinteinen eli opiskelijoiden henkilökohtaiseen sähköpostiin lähetettävä yksilöity kyselylinkki tai ammattikorkeakoulun toimesta intranetissä levitettävä tai opiskelijoiden sähköposteihin lähetettävä julkinen kyselylinkki.

Julkisena linkkinä kysely välitettiin 12 ammattikorkeakoulussa. Kymmenen ammattikorkeakoulun opiskelijoille kysely lähetettiin henkilökohtaisena sähköpostilinkkinä selvityksen toteuttajan eli Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen kyselyjärjestelmästä. Koska osa aineistosta kerättiin avoimella linkillä, otoksesta ei ole mahdollista laskea esimerkiksi vastausprosenttia. On myös olemassa riski, että vastaajien joukkoon valikoitui henkilöitä, jotka eivät kuulu tutkimuksen kohderyhmään. Kohderyhmän ulkopuolisia (esim. aikuis- ja yamk-opiskelijoita) pyrittiin kuitenkin seulomaan vastaajien joukosta taustatietokysymysten avulla.

Kaikkiaan avoimen linkin kautta tapahtuvaa aineistonkeruuta on pidettävä uhkan sijasta mahdollisuutena, sillä perinteiset yksilöidyt sähköpostiviestit ovat jo pitkään menettäneet tehoaan vastaajien tavoittamisessa. Opiskelijat ovat monille tiedonkerääjille (opinnäytetöistä kaupallisiin toimijoihin) haluttua kohderyhmää, ja kyselyviestien keskeltä erottautumiseksi tarvitaan vaihtoehtoisia keinoja.

Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Suurin osa (96 %) vastaajista täytti lomakkeen suomenkielisen version. Englanninkielisen lomakkeen valitsi neljä prosenttia, ja ruotsinkielisen vain 0,2 %.

Analysointi

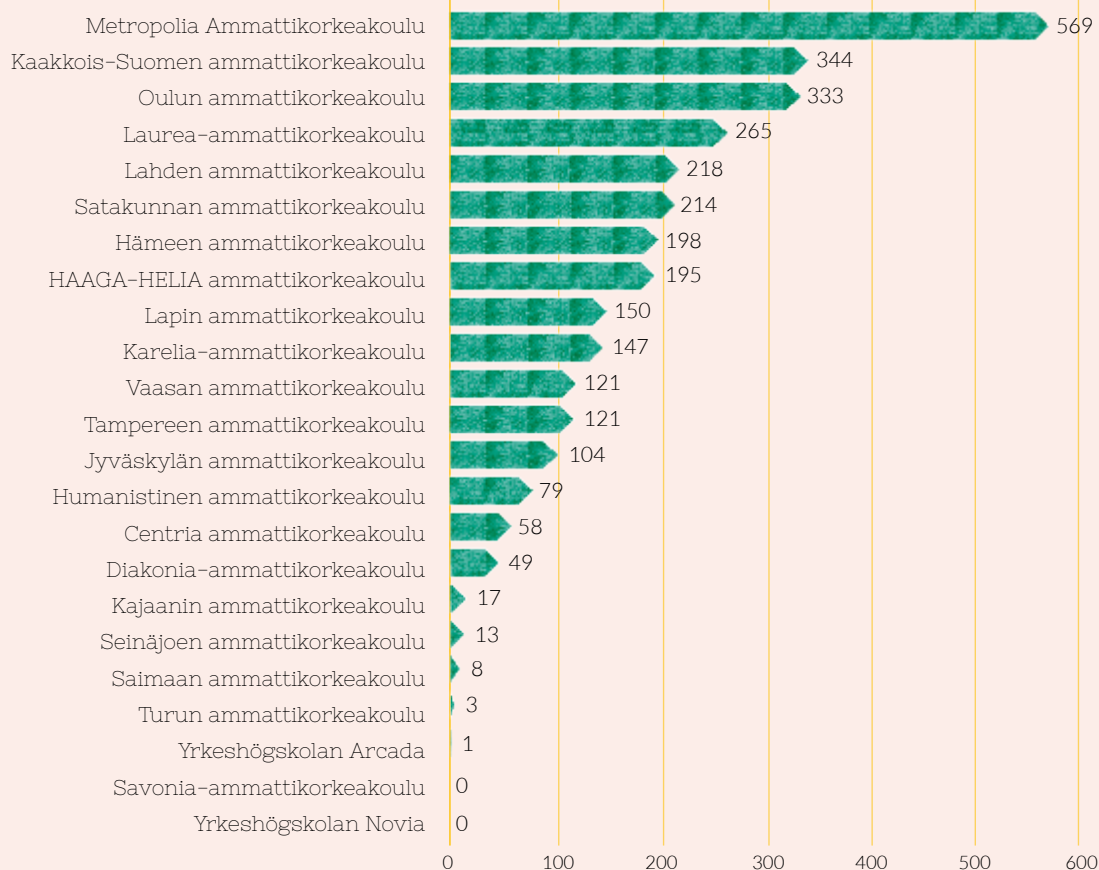
Kyselyn tulokset analysoitiin tilastollisesti SPSS-ohjelmalla. Analyysit ovat pääasiassa suoria jakaumia, ristiintaulukointeja taustatietojen ja erilaisten riippuvien muuttujien välillä sekä ryhmittelyjä erilaisten ominaisuuksien perusteella. Ristiintaulukoinneissa riippumattomina muuttujina on käytetty muun muassa sukupuolta, ikää, opiskelualaa ja ammattikorkeakoulua. Ryhmittelyanalyysiä on tehty lähinnä poliittista arvomailmaa tarkasteltaessa.

Alueellisten tarkastelujen osalta on huomioitava, että opiskelijoilta ei kerätty erikseen esimerkiksi asuinpaikkatietoja. Alueelliset tarkastelut onkin toteutettu ammattikorkeakoulukohtaisesti siten, että tarkastelussa on otettu huomioon ammattikorkeakoulujen kampusalueiden sijainnit. Tarkastelutaso on karkea, koska suurin osa ammattikorkeakouluista toimii useammalla kuin yhdellä paikkakunnalla ja osa jopa useamman maakunnan alueella. Erityisen ”monisijaintisia” ammattikorkeakouluja ovat Diakonia-ammattikorkeakoulu (kampukset Helsingissä, Oulussa, Pieksämäellä, Porissa ja Turussa) ja Humanistinen ammattikorkeakoulu (kampuksia pääkaupunkiseudulla, Jyväskylässä, Kuopiossa ja Turussa). Toisaalta on kuitenkin joitakin ammattikorkeakouluja, kuten Jyväskylän ammattikorkeakoulu tai Karelia-ammattikorkeakoulu, joissa opiskelu tapahtuu pääasiassa yhden kaupungin alueella. Tällaiset sijaintiin liittyvät erot on otettava huomioon tuloksia tulkittaessa.

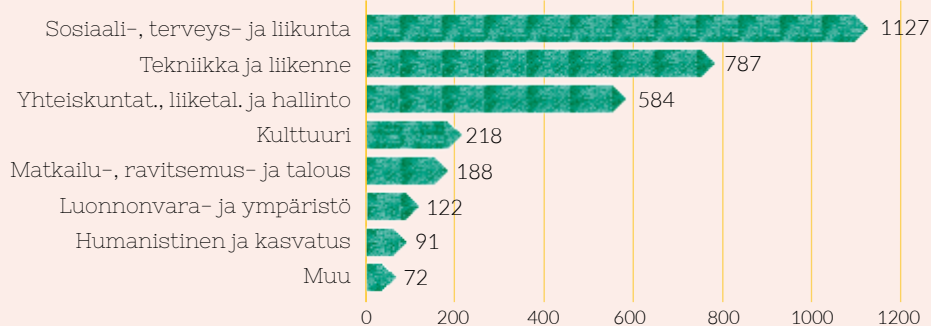
Vastaajat

Vastauksia saatiin runsaasti suurimmasta osasta ammattikorkeakouluja (ks. Kuva 1). Poikkeuksia oli viisi. Savonia-ammattikorkeakoulusta vastauksia ei tullut lainkaan samoin kuin Yrkeshögskolan Noviasta, jossa kyselyä ei kyetty julkaisemaan opiskelijarekisteriuudistuksen vuoksi. Lisäksi Turun, Saimaan, Seinäjoen ja Kajaanin ammattikorkeakoulujen vastaajamäärä jäi vähäiseksi (alle 20). Nämä olivat kaikki ammattikorkeakouluja, joissa kyselyn levittäminen oli korkeakoulun vastuulla. Voi siis olla, että kysely ei saanut niissä riittävästi näkyvyyttä tai sitä ei syystä tai toisesta onnistuttu välittämään opiskelijoille.

Ennen analysointia aineistosta karsittiin ne vastaajat, jotka ilmoittivat opiskelevansa monimuoto- tai yamk-koulutuksessa. Näin aineistosta saatiin sisällöllisesti yhtenäisempi. Kohderyhmän ulkopuolisia vastaajia oli yhteensä 356, jolloin lopulliseksi vastaajamääräksi saatiin 3213 henkilöä. Aineiston voidaan katsoa olevan riittävä tilastollisten päätelmien tekemiseksi.

Kuva 1. Vastaajat ammattikorkeakouluittain, N

Kuva 2. Vastaajat koulutusaloittain, N

Vastaajat jakaantuivat kaikille ammattikorkeakoulujen koulutusaloille liki pitäen samassa suhteessa niiden kokoon nähden. Eniten vastauksia saatiin kolmelta suurimmalta koulutusosalta eli sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta, tekniikan ja liikenteen sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon aloilta (ks. Kuva 2). Näiden alojen opiskelijat muodostivat suunnilleen kolme neljännestä kaikista vastaajista. Osuus on Opetushallituksen tietopalvelu Vipusen (vipunen.fi) mukaan samansuuntainen myös valtakunnallisesti. Vähiten vastauksia saatiin humanistiselta ja kasvatusalalta.

Kyselyssä käytetty koulutusalaajaottelu on jonkin verran tiiviimpi kuin Vipusessa, josta löytyy omat luokkansa myös esimerkiksi maa- ja metsätaloudsalalle sekä tietojenkäsittelylle ja tietoliikenteelle. Tämä lienee syynä sille, että kohtaan ”muu” kertyi useampia kymmeniä vastauksia. Siellä mainittuja opiskelualoja olivat muun muassa kauneudenhoitoala, merenkulku sekä kuljetus- ja turvallisuuspalvelut.

26 % vastaajista oli aloittanut opintonsa vuonna 2018, neljännes vuonna 2017 ja neljännes 2016. Vuonna 2015 opintonsa aloittaneita oli 19 %. Viidettä vuotta opiskelleita aineistossa oli vain vähän (5 %), mikä on linjassa ammattikorkeakoulututkintojen 3,5–4 vuoden tavoitesuoritusajan kanssa. Keskimäärin vastaajat olivat opiskelleet noin 2,5 vuotta.

Suurimmalla osalla vastaajista korkein tähän saakka suoritettu koulutus oli toisen asteen tutkinto. Lukio oli pohjakoulutuksena hieman yli puolella (54 %). Ammatillisen oppilaitoksen käyneitä oli 23 % ja kaksoistutkinnon suorittaneita oli 11 %. Jokin toinen ammattikorkeakoulututkinto oli viidellä prosentilla, yliopistollinen kandidaatin tutkinto kahdella prosentilla ja maisterin tutkinto yhdellä prosentilla. Opistoasteen suorittaneita oli myös yksi prosentti.

66 % vastaajista oli naisia, 29 % miehiä ja vaihtoehdon ”muu” valinneita 1 %. Kolme prosenttia vastaajista ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Vastaajat olivat iältään keskimäärin 24-vuotiaita (mediaani).

Ammattikorkeakoulu-opiskelijan arkkityyppi

Arkkityypillä tarkoitetaan kuvausta tyypillisestä ammattikorkeakouluopiskelijasta. Se on yleistys, joka kertoo, millaisia ammattikorkeakouluopiskelijat ovat keskimäärin tai mitä heidän enemmistönsä on mieltä jostakin asiasta. Tällaista Anni tai Antti AMKilaista ei välttämättä ole olemassakaan, mutta se kuvaa silti joitakin keskeisiä ominaisuuksia tai piirteitä, joita ammattikorkeakouluopiskelijoihin liittyy.

Tässä tapauksessa arkkityypeiksi on poimittu kaksi hahmoa, nainen ja mies (ks. Kuva 3). Hahmot on valittu siksi, että aineistossa oli paljon sukupuolittuneisuutta. Myös Opetushallituksen tietopalvelu vipunen.fi:stä selviää, että esimerkiksi ammattikorkeakoulujen koulutusalat

ovat vahvasti sukupuolittuneita. Arkkityypit eivät siis perustu pelkästään käsillä olevaan aineistoon.

Arkkityypeistä ensimmäinen on Anni AMKilainen, 25-vuotias lukiosta ammattikorkeakouluun tullut nainen. Hän opiskelee naisvaltaisella sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, on poliittiselta arvomaailmaltaan vasemmistoliberaali ja äänestää Vihreitä. Toinen arkkityyppi on Antti AMKilainen, 26-vuotias pohjakoulutuksenaan lukion tai ammatillisen oppilaitoksen käynyt mies. Hän suorittaa tutkintoa miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla, on poliittiselta arvomaailmaltaan oikeistokonservatiiviin vivahtava ja äänestää Kokoomusta tai Perussuomalaisia.

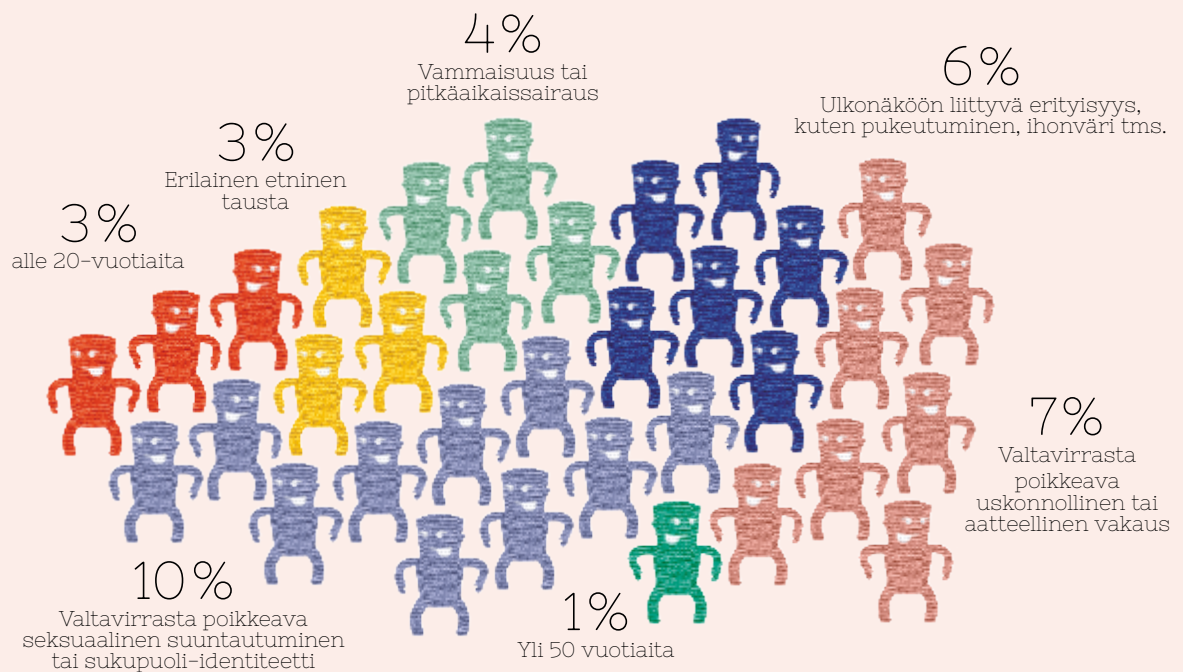
Ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden diversiteetti

Arkkityyppejä muodostettaessa on tärkeää muistaa myös niiden vastakohta eli diversiteetti tai monimuotoisuus, jota kaikkien ryhmien sisällä on väistämättä. Myös ammattikorkeakouluopiskelijat ovat monimuotoinen joukko. Ensimmäiseksi se on syytä ottaa huomioon sukupuolessa: arkkityypeissä tarkasteltujen naisten ja miesten lisäksi osa ammattikorkeakouluopiskelijoista ei samaistu niistä kumpaankaan vaan pitää itseään muunsukupuolisena. Tässä aineistossa muunsukupuolisia opiskelijoita oli yksi sadasta.

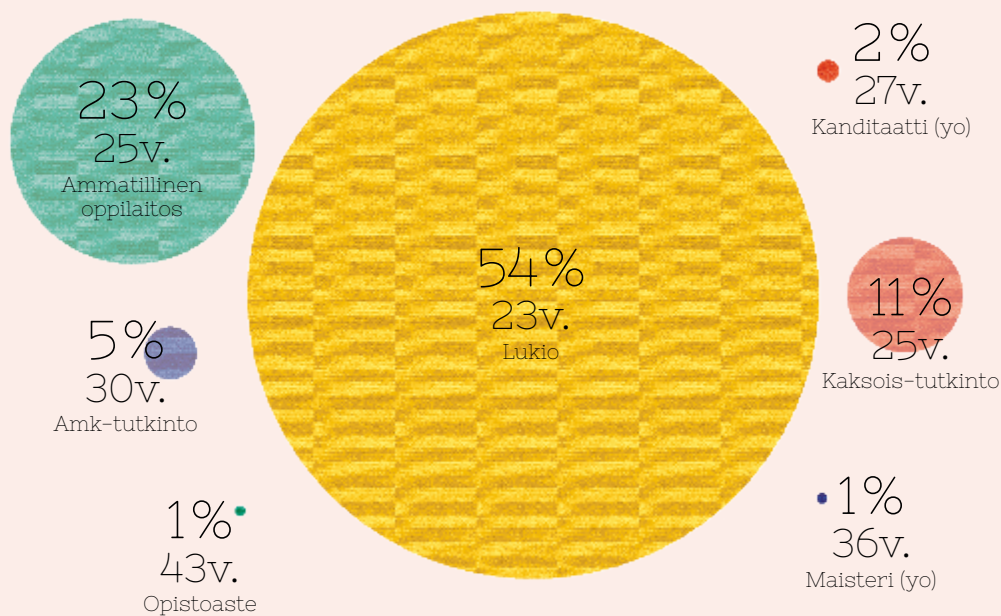
Ammattikorkeakouluopiskelijoihin lukeutuu myös monia muita vähemmistöjä (ks. Kuva 4). Seksuaaliselta suuntautumiseltaan tai sukupuoli-identiteetiltään valtavirrasta poikkeavia on 10 %. Muita vähemmistöjä (opiskelijan oman kokemuksen perusteella) ovat uskonnolliseen tai aatteelliseen vakaumukseen liittyvä erityisyys (7 %), ulkonäköön (pukeutumiseen, ihonväriin tms.) liittyvä erityisyys (6 %), vammaisuuteen tai pitkäaikaisairauteen liittyvä erityisyys (4 %) ja etniseen taustaan liittyvä erityisyys (3 %). Lisäksi kuusi prosenttia opiskelijoita kokee kuuluvansa vielä johonkin muuhun, tarkemmin erittelemättömään vähemmistöön. Tällainen vähemmistöön kuuluminen voi perustua vaikkapa valtavirrasta poikkeavaksi koettuihin luonteenpiirteisiin tai temperamenttiin.

Myös iän puolesta ammattikorkeakouluopiskelijat ovat monimuotoinen joukko. Nuorimmat opiskelijat ovat suoraan toisen asteen koulutuksesta tulleita alle 20-vuotiaita, ja vanhimmat (tässä aineistossa) yli 50-vuotiaita lisäkouluttautujia tai alanvaihtajia. Tällaisen vaihteluvälin sisään mahtuu lukematon määrä erilaisia elämäkokemuksia ja -polkuja, jotka kaikki antavat mausteensa opiskelijoiden diversiteettiin.

Yksi elämäkokemusten moninaisuutta heijasteleva asia on pohjakoulutus, joka on ammattikorkeakouluopiskelijoilla vaihtelevampi kuin vaikkapa yliopisto-opiskelijoilla, joiden keskuudessa etenkin ammatillisen pohjatutkinnon omaavat ovat harvinaisuuksia (vipunen.fi-tietokannan mukaan heitä on yliopistoissa 9,5 %). Vaikka ylioppilastutkinto on ammattikorkeakouluopiskelijoidenkin yleisin pohjakoulutus (vipunen.fi-tietokannan mukaan yo-tutkinto on 65 %:lla amk-opiskelijoista), on ammatillisen tutkinnon suorittaneitakin runsaasti (vipunen.fi-tietokannan mukaan 43 %; tämän selvityksen vastaajista heitä oli 23 %). Pohjakoulutuksella on vaikutusta muun muassa siihen, mitä opinnoilta haetaan ja millaiseksi opiskelu koetaan. Opiskelijoiden erilaiset pohjatutkinnot ja opiskelijoiden iät kyselyhetkellä on koottu Kuvaan 5. Pohjakoulutusten kirjo ja opiskelijoiden ikärakenne osoittavat muun muassa sen, että ammattikorkeakoulutus on tärkeä elinikäisen oppimisen kanava.

Kuva 4. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden diversiteetti

Kuva 5. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden pohjatutkinnot ja ikä (mediaani) kyselyhetkellä

Yhteiskunnalliset arvot ja asenteet

Opiskelijoiden yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita kartoitettiin kahdeksalla kysymyksellä, jotka käsittelivät äänestysaktiivisuutta, puoluekanta, äänestysperusteita sekä poliittista arvomaailmaa.

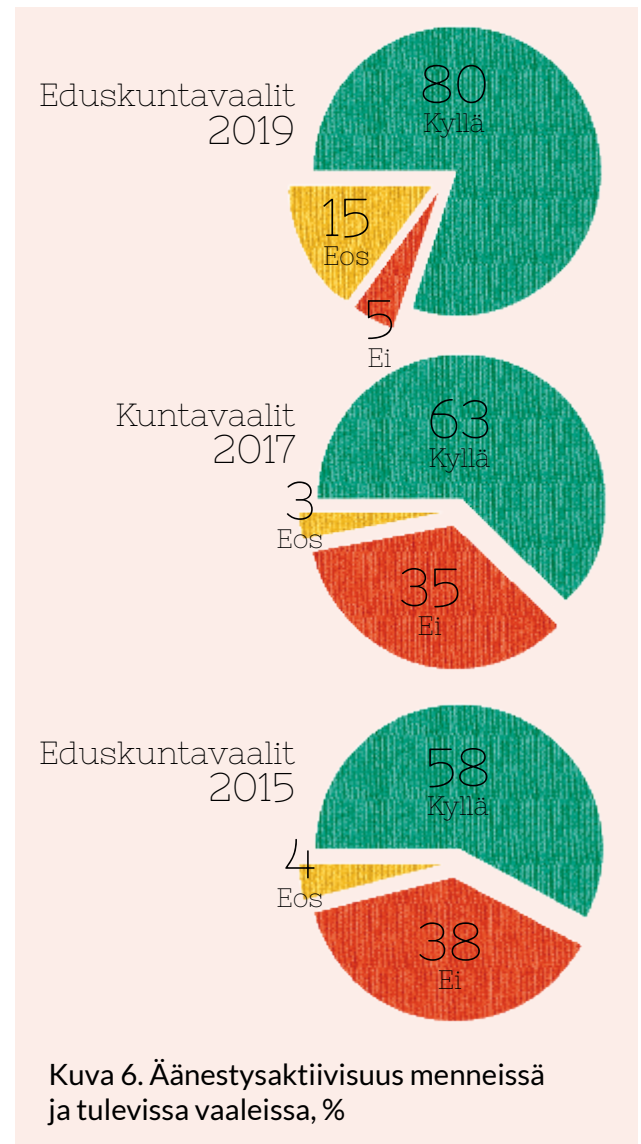
Eduskuntavaalit kiinnostavat opiskelijoita

Äänestysaktiivisuutta tarkasteltiin vuoden 2015 eduskuntavaalien, vuoden 2017 kuntavaalien sekä tulossa olevien kevään 2019 eduskuntavaalien osalta (ks. Kuva 6). Opiskelijat aikovat äänestää tulevaisuudessa aktiivisemmin kuin aiemmissa vaaleissa vuosina 2015 ja 2017. Tulos on kuitenkin osittain sidoksissa vastaajien ikään. Edellisten eduskuntavaalien aikaan äänestämättömistä alaikäisiä oli suunnilleen puolet.

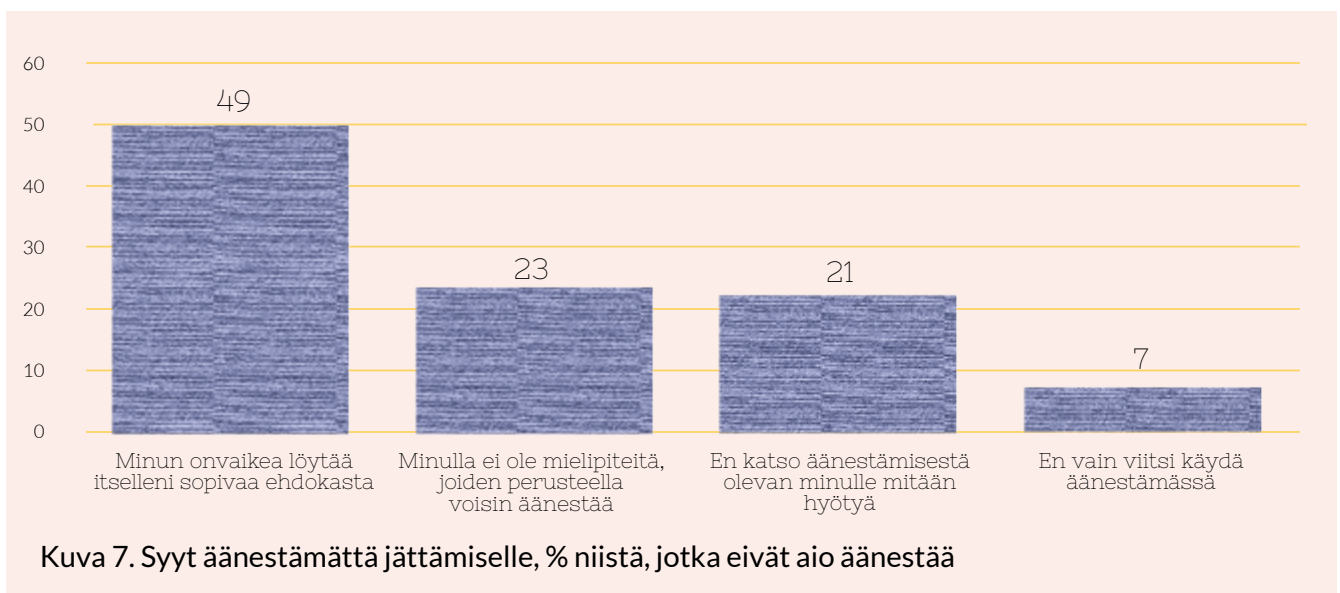
80 % opiskelijoista aikoo äänestää kevään 2019 eduskuntavaaleissa. Vain 5 % ei aikoonut käyttää äänioikeuttaan. Varmimpia äänestämään menostaan olivat ne vastaajat, jotka olivat sitoutuneet johonkin poliittiseen arvomaailmaan (l. vasemmistoon, oikeistoon, liberaaleihin tai konservatiiveihin). Heitä voitaisiin kuvailla poliittikkaa tunteviksi, ja heistä äänestämään aikoi mennä noin 85 %, kun taas niistä opiskelijoista, jotka sijoittivat itsensä neutraalisti poliittisten arvomaailmojen välimaastoon, uurnille aikoi vain runsas 70 %.

Miesten osuus äänestämiseen kielteisesti suhtautuvien joukossa oli selvästi suurempi kuin naisten. Miehistä 8 % ei aikoonut äänestää seuraavissa eduskuntavaaleissa. Naisista tätä mieltä oli 4 %. Epätietoisten osuus oli kuitenkin naisten keskuudessa miehiä korkeampi (naiset EOS 16 %, miehet EOS 12 %). Epätietoisuus oli osittain sidoksissa myös ikään: nuorimpien opiskelijoiden keskuudessa oli jonkin verran enemmän sellaisia, jotka eivät osanneet sanoa, aikoivatko äänestää. 27-vuotiaista ja sitä vanhemmista vaaliuurnille aikoi 84 %, ja 22-vuotiaista ja sitä nuoremmista selvästi harvempi eli 77 %.

Tässä annettujen vastausten perusteella ei tietenkään voida sanoa varmaksi, kuinka suuri osuus opiskelijoista lopulta äänestää. Äänestysaktiivisuus voi varsinaisissa vaaleissa jäädä raportoitua alhaisemmaksi esimerkiksi siitä syystä, että äänestämättömät tai äänestämiseen motivoitumattomat ovat vastanneet kyselyyn harvemmin kuin motivoituneet tai siksi, että kyselyissä on sosiaalisesti suotavaa kertoa äänestävänsä.

Yleisimpänä syynä äänestämättä jättämiselle pidettiin vaikeutta löytää sopivaa ehdokasta (ks. Kuva 7). Tätä mieltä oli liki puolet opiskelijoista, jotka eivät aikoneet käyttää ääntään seuraavissa eduskuntavaaleissa. Toiseksi yleisin syy oli mielipiteiden puute (23 %) ja kolmanneksi yleisin se, ettei äänestämisestä katsota olevan hyötyä (21 %). Vain harvan kohdalla äänestämättä jättäminen on seurausta viitsimättömyydestä (7 %).

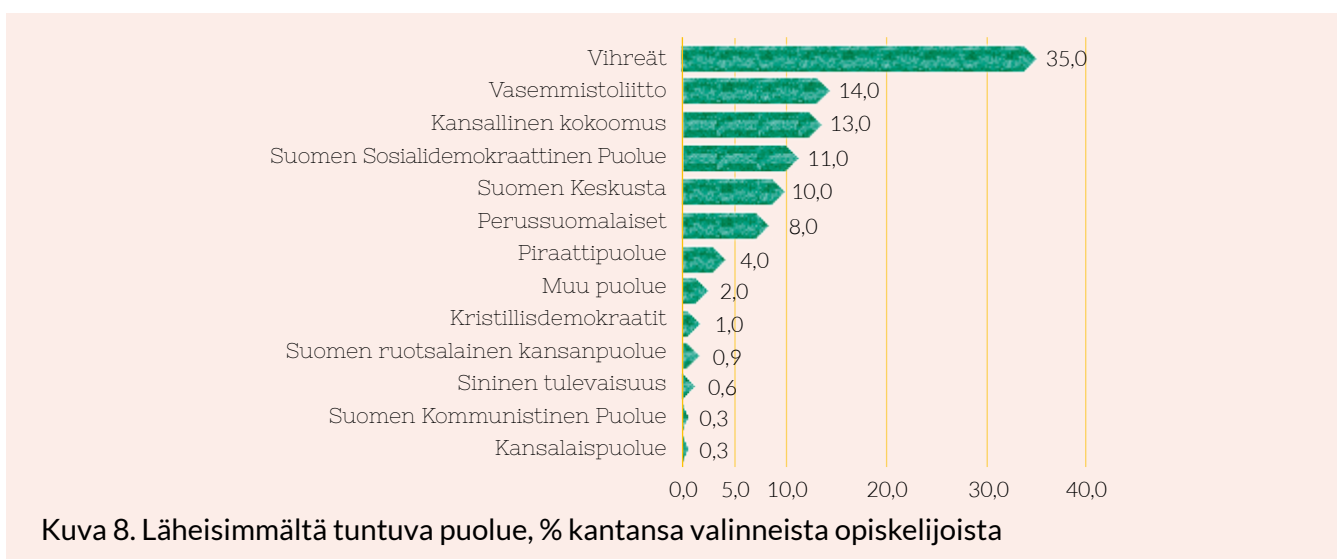

Puoluekannoissa vakiintumattomuutta

Hieman alle kaksi viidennestä (37 %) opiskelijoista ei koe tai osaa nimetä mitään olemassa olevaa puoluetta erityisen läheiseksi (ks. Kuva 8). Yhteensä 2008 opiskelijaa on kuitenkin löytänyt jonkin puolueen, joka tuntuu muista läheisemmältä. Suurinta kannatusta kantansa valinneiden opiskelijoiden keskuudessa nauttivat Vihreät (35 %), toiseksi suurinta Vasemmistoliitto (14 %) ja kolmanneksi suurinta Kokoomus (13 %). Noin 11 % opiskelijoista äänestäisi SDP:tä, noin 10 % Keskustaa ja noin 8 % Perussuomalaisia. Piraattipuolueen kannattajia on 4 %, ja Kristillisdemokraattien ja Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen kannattajia on noin 1 %. Muut puolueet nauttivat alle prosentin kannatusta. Kannatuksissa on muutama selvä sukupuolten välinen ero: miehet kannattavat naisia useammin Kokoomusta, Perussuomalaisia, Piraattipuoluetta tai vaihtoehtoa ”Ei mikään”; nai-

set puolestaan miehiä useammin Vihreitä tai valitsevat vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

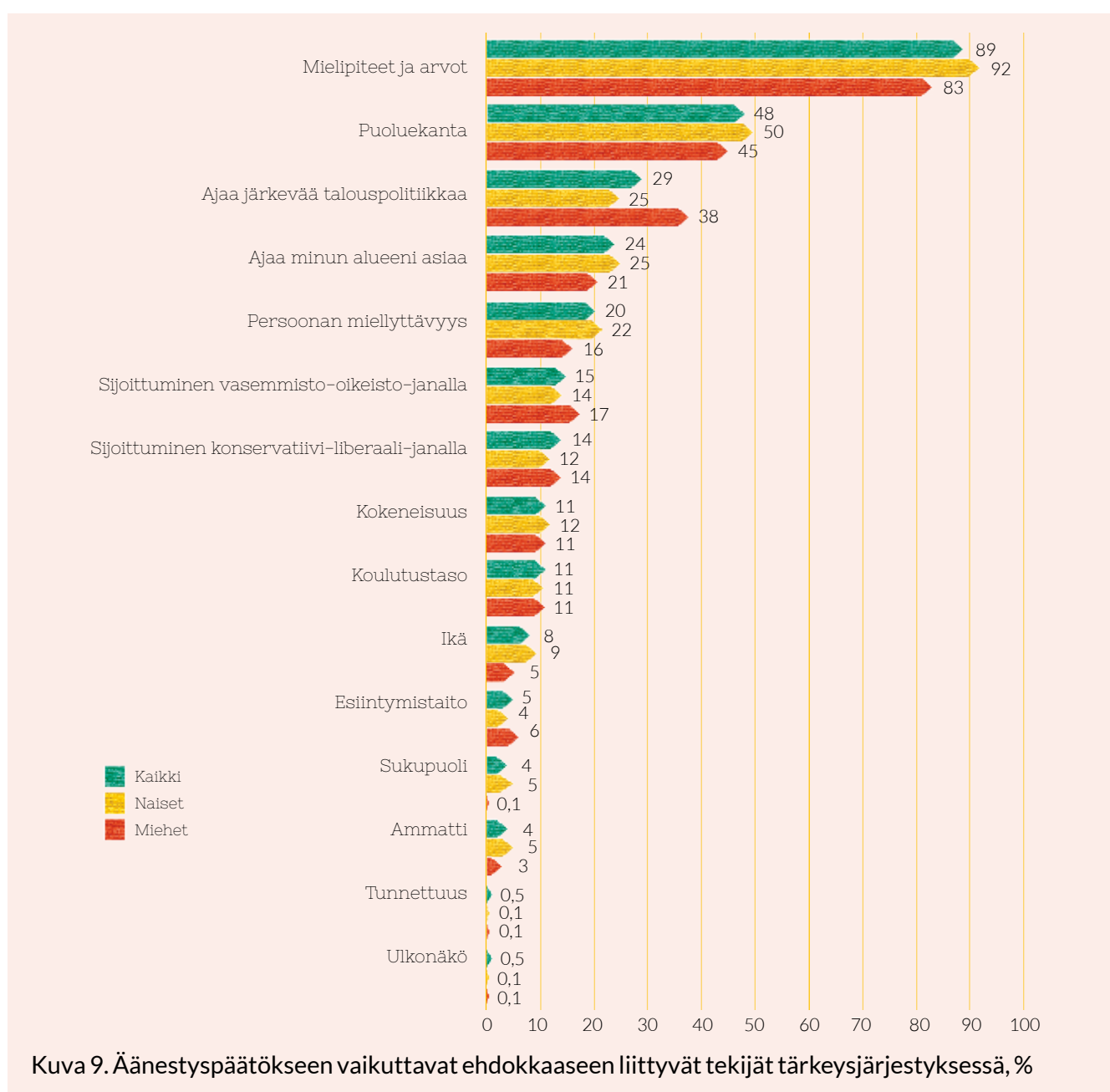
Puoluekannan vakiintumattomuus on yleisintä nuorimpien vastaajien keskuudessa. Peräti 40 % alle 23-vuotiaista ei osaa sanoa, mitä puoluetta äänestäisi, mutta ikäryhmässä 23–26-vuotiaat osuus on enää 31 %, ja 27-vuotiaiden ja sitä vanhempien ryhmässä 23 %. Prosentuaalisesti osuus on toki edelleen varsin suuri, jos ajatellaan vaikkapa äänestäjiin vaikuttamisen mahdollisuutta. Muita selkeitä ikään kytkeytyviä eroja on neljä. Vasemmistoliiton kannatus on korkeinta vanhimpien opiskelijoiden ikäryhmässä (22 % yli 27-vuotiaista kantansa valinneista vs. 7 % alle 23-vuotiaista kantansa valinneista). Kokoomuksen ja Vihreiden kannattajia puolestaan on eniten 23–26-vuotiaiden ryhmässä (Kokoomus 16 % ja Vihreät 40 %). Keskustan kannattajia on eniten nuorimpien vastaajien joukossa (16 % alle 23-vuotiaista).

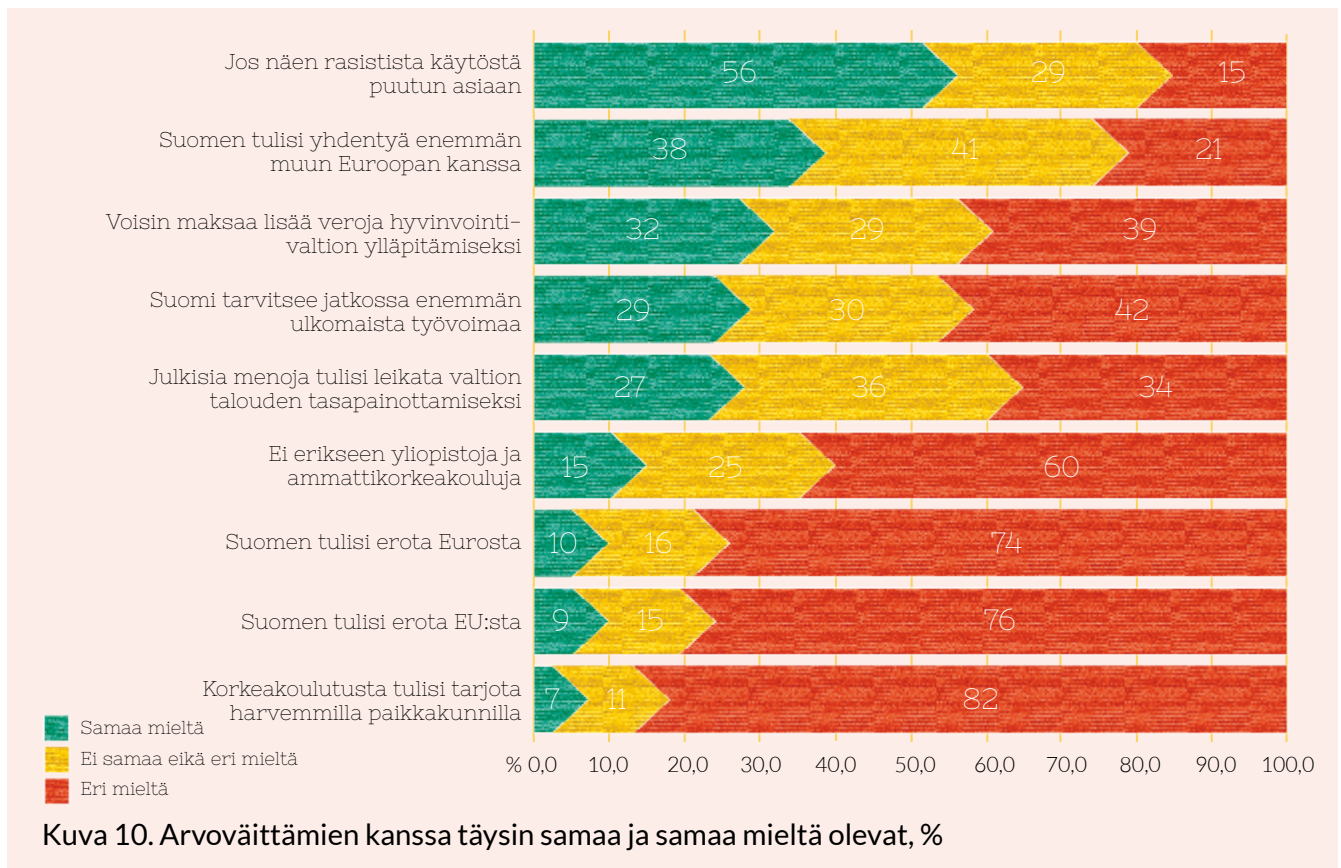

Ehdokas valitaan mielipiteiden ja arvojen perusteella

Opiskelijat valitsevat ehdokkaansa ennen muuta ehdokkaan edustamien mielipiteiden ja arvojen perusteella (ks. Kuva 9). Mielipiteitä ja arvoja painottaa liki yhdeksän kymmenestä vastaajasta, ja naiset (92 %) selvästi miehiä (83 %) enemmän. Myös puoluekannalla on jonkin verran enemmän merkitystä naisille (50 %) kuin miehille (45 %). Miehet puolestaan painottavat ehdokkaan valinnassa varsin paljon sitä, että ehdokas ajaa heidän mielestään järkevää talouspolitiikkaa (38 % miehistä; 25 % naisista). Pinnalliseksi luokiteltavilla asioilla, kuten ehdokkaan ulkonäöllä tai tunnettuudella ei ole juurikaan merkitystä.

Ehdokkaan persoonan miellyttävyys vaikuttaa äänestyspäätökseen viidenneksellä vastaajista (22 % naisista; 16 % miehistä). Persoonan miellyttävyydellä on sitä enemmän merkitystä, mitä nuoremmasta äänestäjästä on kyse. 22-vuotiaiden ja sitä nuorempien ikäryhmässä persoonan miellyttävyys on tärkeää 23 % opiskelijoista, ikäryhmässä 23–26-vuotiaat vastaava osuus on 20 %, ja matalin (16 %) se on 27-vuotiaiden ja tätä vanhempien opiskelijoiden joukossa. Ikä vaikuttaa myös siihen, missä määrin vastaajat kiinnittävät huomiota ehdokkaan sijoittumiseen vasemmisto-oikeisto-janalla. Mitä vanhemmasta opiskelijasta on kyse, sitä enemmän ehdokkaan sijoittumisella on merkitystä. Muilta osin iällä ei ole vaikutusta siihen, mitä asioita opiskelijat painottavat ehdokkaansa valinnassa.

Opiskelijat säilyttäisivät nykyisenlaisen korkeakoulujärjestelmän

Opiskelijoilta tiedusteltiin vaalikoneytyyppisesti mielipiteitä muutamista yhteiskunnallisista kysymyksistä, joiden jakaumat on esitetty Kuvassa 10. Kokonaisuutena opiskelijat ovat Eurooppa- ja kansainvälisyysmyönteisiä, ja halukkaita säilyttämään korkeakoulujärjestelmän nykyisellään. Tulevaisuudessa tapahtuvia veronkorotuksia hyvinvointivaltion ylläpitämiseksi vastustaa suurempi osuus kuin puolustaa. Enemmistö pitää julkisten menojen leikkauksia samantekevinä tai ei toivo niitä tehtävän. Opiskelijoiden henkilökohtainen poliittinen arvomaailma vaikuttaa kuitenkin suuresti siihen, miten kukakin lopulta suhtautuu erilaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tähän perehdytään seuraavaksi.

Vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-asteikko

Kokonaisuudessaan opiskelijat ovat poliittisilta kannoiltaan hieman enemmän kallellaan vasemmalle (ka 4,53) kuin oikealle, ja selvästi liberaaleja (ka 3,36). Miesten ja naisten kannat eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi siten, että naiset ovat jonkin verran vasemmistolaisempia ja liberaalimpia kuin miehet (ks. Kuva 11). Selkeimmin sukupuolten välinen ero näkyy vasemmisto-oikeisto-akselilla. Myös muunsukupuoliset vastaajat erottuvat omaksi ryhmäkseen siten, että heidän poliittiset kantansa ovat kaikkein liberaaleimpia ja vasemmalta. Heidän tuloksensa on kuitenkin jätetty tarkastelusta pois vastaajien vähäisen määrän tähden.

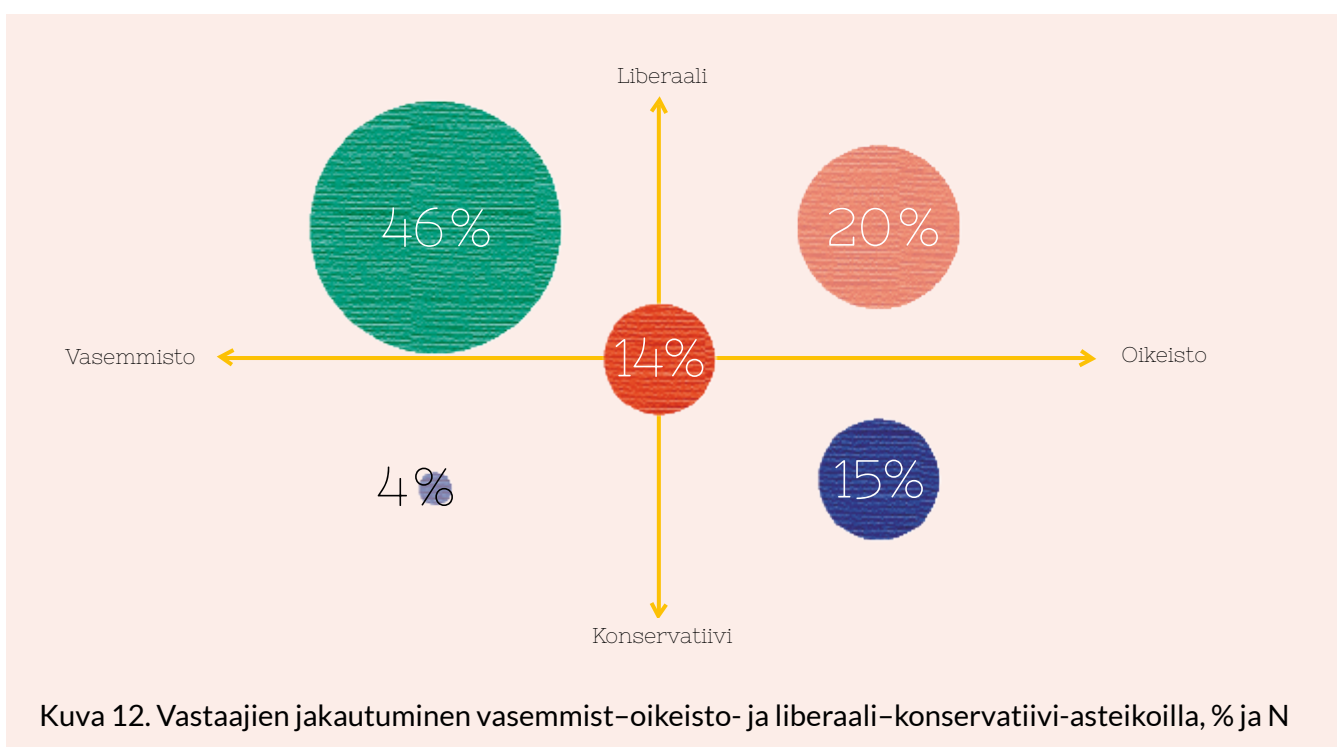
Ikä vaikuttaa opiskelijoiden poliittiseen suuntautumiseen vasemmisto-oikeisto-akselilla, mutta ei liberaali-konservatiivi-akselilla. Toisin sanoen liberaaleiksi tai konservatiiveiksi itsensä mieltäviä on suunnilleen saman verran eri ikäryhmissä, mutta vasemmistolaisen arvomaailman puolelle itsensä sijoittavien osuus kasvaa iän myötä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 22-vuotiaista ja sitä nuoremmista 47 % sijoittaa itsensä vasemmistoon. Samoin tekee 52 % 23–26-vuotiaista sekä 58 % 27-vuotiaista ja tätä vanhemmista opiskelijoista. Oikeistolaiseksi itsensä mieltää 43 % 22-vuotiaista ja sitä nuoremmista, 38 % 23–26-vuotiaista, ja 31 % 27-vuotiaista ja tätä vanhemmista. Iän myötä tapahtuva ihmisen henkilökohtaisen arvomaailman muuttuminen on tunnettu ilmiö, jota luonnehtii muun muassa vanhetessa tapahtuva vastuullisuuden lisääntyminen. Tästä näkökulmasta katsoen vaikuttaa siis luonnolliselta, että oikeistolaisia arvoja pehmeämmiksi mielletyt vasemmistolaiset arvot saavat enemmän kannatusta vanhempien opiskelijoiden keskuudessa.

Kaikkiaan opiskelijoista hieman vajaa puolet (46 %) on arvomaailmaltaan vasemmistoliberaaleja eli sekä tasa-arvon että yksilönvapauden kannattajiksi kuvattuja ihmisiä (ks. Kuva 12). Toiseksi suurin joukko on oikeistoliberaaleja (20 %) eli radikaalimman yksilönvapauden ja riippumattomuuden kannattajia (ns. oman onnensa seppät). Kolmanneksi suurin ryhmä on oikeistokonservatiiveja (15 %), joille voi olla ominaista esimerkiksi vahvojen rajalinjojen vetäminen ja ihmisten tai aatteiden luokittelu parempi- ja heikompiarvoisiin (ns. äärioikeisto). 14 % vastaajista sijoittuu arvomaailmojen keskelle. Pienin joukko (4 %) on vasemmistokonservatiiveja (ns. ääri-vasemmisto), joille voi teoreettisesti tarkasteltuna olla tärkeää vaikkapa taloudellinen tasajako, keskusjohtoisuus ja kaikille yhteisiin arvoihin ja normeihin sopeutuminen.

Arvoväittämiä tarkasteltiin suhteessa opiskelijoiden poliittiseen arvomaailmaan vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-asteikoilla. Vertailu suoritettiin ryhmittelemällä poliittista arvomaailmaa pisteytettävien asteikon 1(=vasemmisto/liberaali)–10(=oikeisto/konservatiivi) arvot 1–4 vasemmiston ja liberalismiin kannattajiksi, ja arvot 6–10 oikeiston ja konservatismiin kannattajiksi. Keskelle sijoittunut arvo 5 jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Arvoväittämät piirtävät melko selkeän kuvan neljästä toisistaan poikkeavasta arvomaailmasta: vasemmistoon lukeutuvien mielipiteet eroavat tilastollisesti merkittävästi oikeistoon lukeutuvien mielipiteistä, ja liberaalien konservatiiveista. Lisäksi vasemmistoon ja liberaaleihin lukeutuvien mielipiteet ovat samansuuntaisia, samoin kuin oikeistoon ja konservatiiveihin lukeutuvien. Eri arvomaailmojen jakaumat arvoväittämistä on esitetty Kuvisa 13 ja 14.

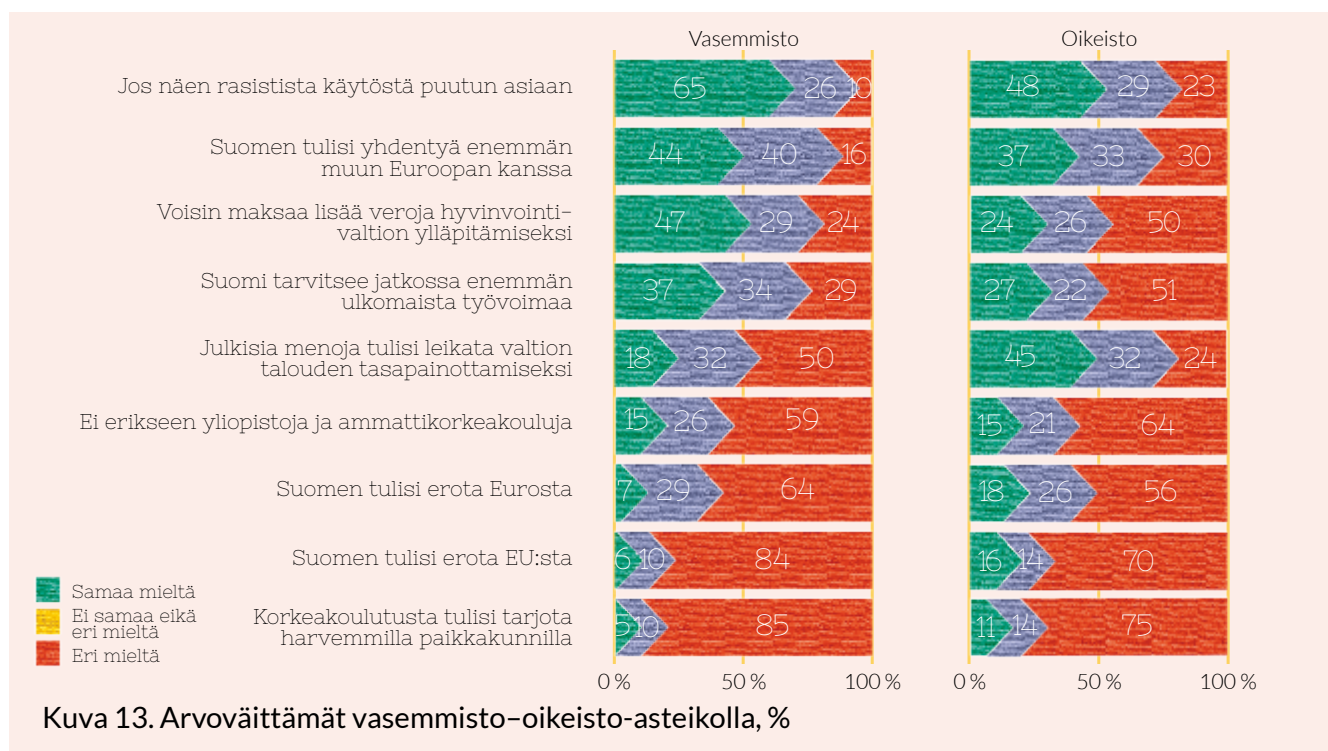
Tuloksista on luettavissa vasemmistolaisiin, oikeistolaisiin, liberalistisiin ja konservatiivisiin arvomaailmoihin liitettyjä stereotypioita. Oikeistokonservatiivisuus näyttäytyy kansallismielisinä ja individualistisina, joisakin yhteyksissä koviksikin kutsuttuina arvoina, jotka ovat jossain määrin Euroopan yhdentymistä, ulkomaista työvoimaa ja lisäveroja vastaan sekä julkisten menojen leikkauksien puolella. Vasemmistolaisia ja liberaaleja arvoja puolestaan luonnehtii yhteisvastuullisuus ja tietynlainen heikomman puolelle asettuminen tai pehmeys, jotka näkyvät muun muassa valmiutena puuttua rasistiseen käytökseen ja halukkuutena osallistua hyvinvointivaltion kustantamiseen. On kuitenkin muistettava, että kaikkien akseleiden sisään mahtuu myös toisilleen vastakkaisia näkemyksiä.

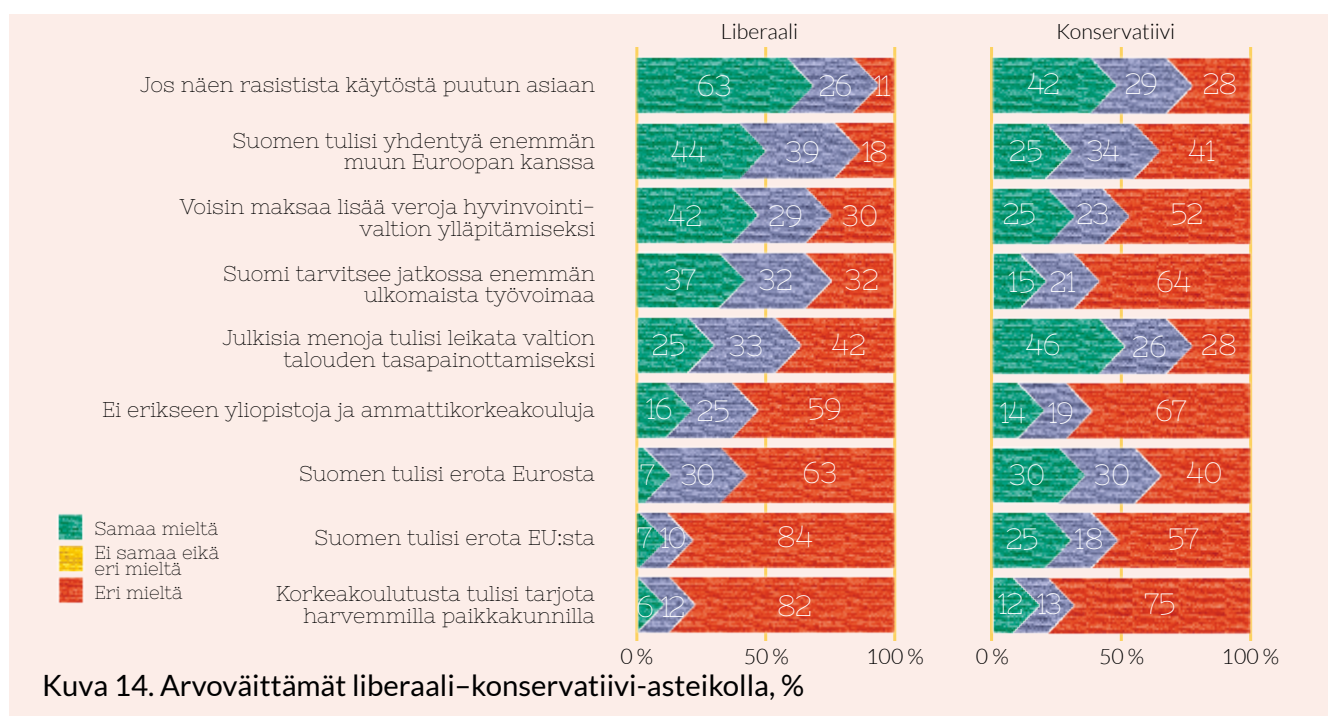
Korkeakoulujärjestelmän kehittämisen osalta poliittiset arvomaailmat ovat varsin lähellä toisiaan, tai ainakin selvä enemmistö kaikissa tapauksissa on nykyisenkaltaisen korkeakoulujärjestelmän säilyttämisen kannalla eikä lähtisi yhdistämään ammattikorkeakouluja ja yliopistoja tai harventamaan korkeakouluverkkoa. Kuitenkin vasemmistoliberaaleissa on enemmän niitä, jotka haluaisivat säilyttää nykyisen laajuisen korkeakouluverkon, ja oikeistokonservatiiveissa enemmän niitä, jotka haluaisivat säilyttää ammattikorkeakoulut ja yliopistot erillisinä instituutioina.

Yli puolet tukisi työllistymistä edistäviä palveluja

Opiskelijoiden poliittisia preferenssejä selvitettiin myös kysymällä, millaisten julkisten palvelujen, tukien tai järjestelmien parantamiseen he käyttäisivät kuvitteellisen 100 miljoonan euron potin valtion budjetista. Opiskelijat jakaisivat rahaa moneen suuntaan. Suurin osa vastaajista jakaisi sitä ennen muuta työllistymistä edistävien palvelujen parantamiseen (ks. Kuva 15). Sen jälkeen panostettaisiin sosiaaliturvajärjestelmän uudistamiseen, sitten sisäiseen turvallisuuteen (esim. poliisi

Kuva 13. Arvoväittämät vasemmisto-oikeisto-asteikolla, %

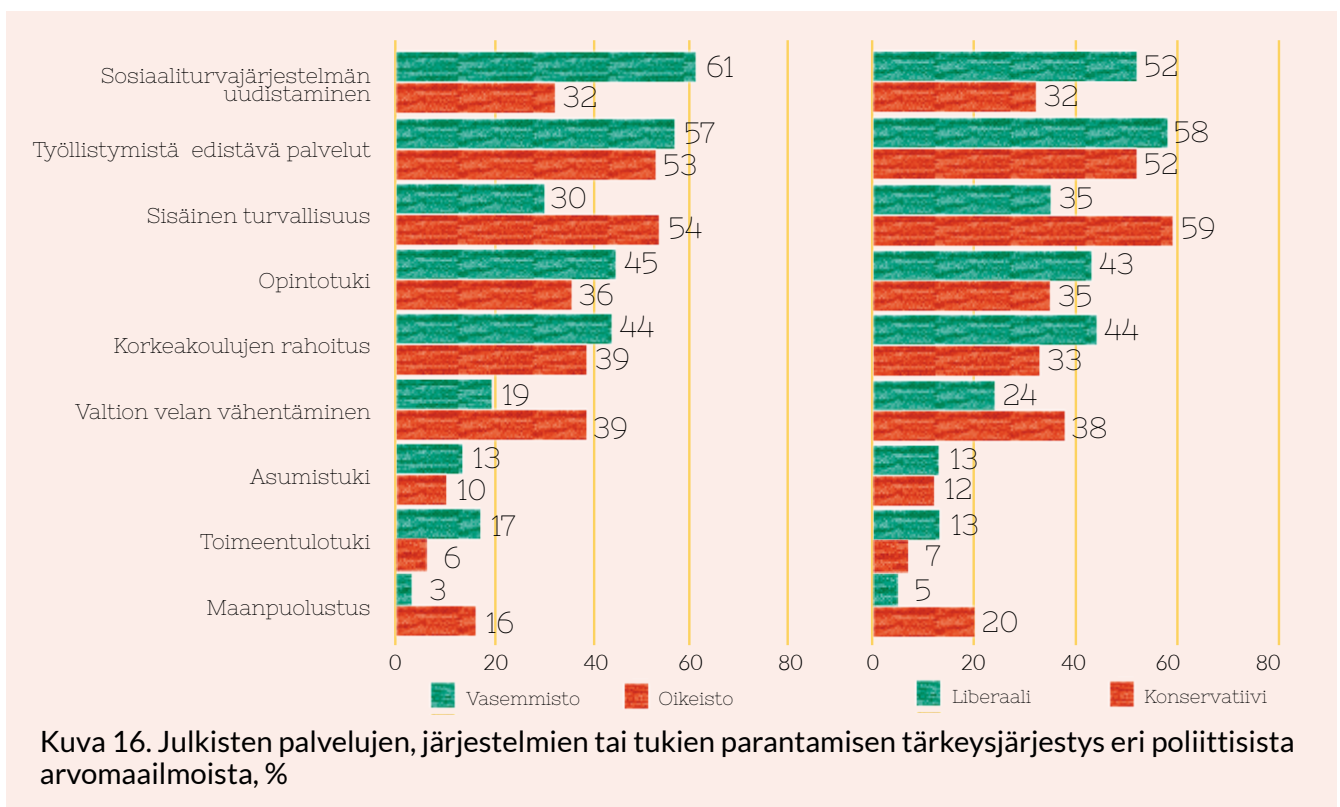
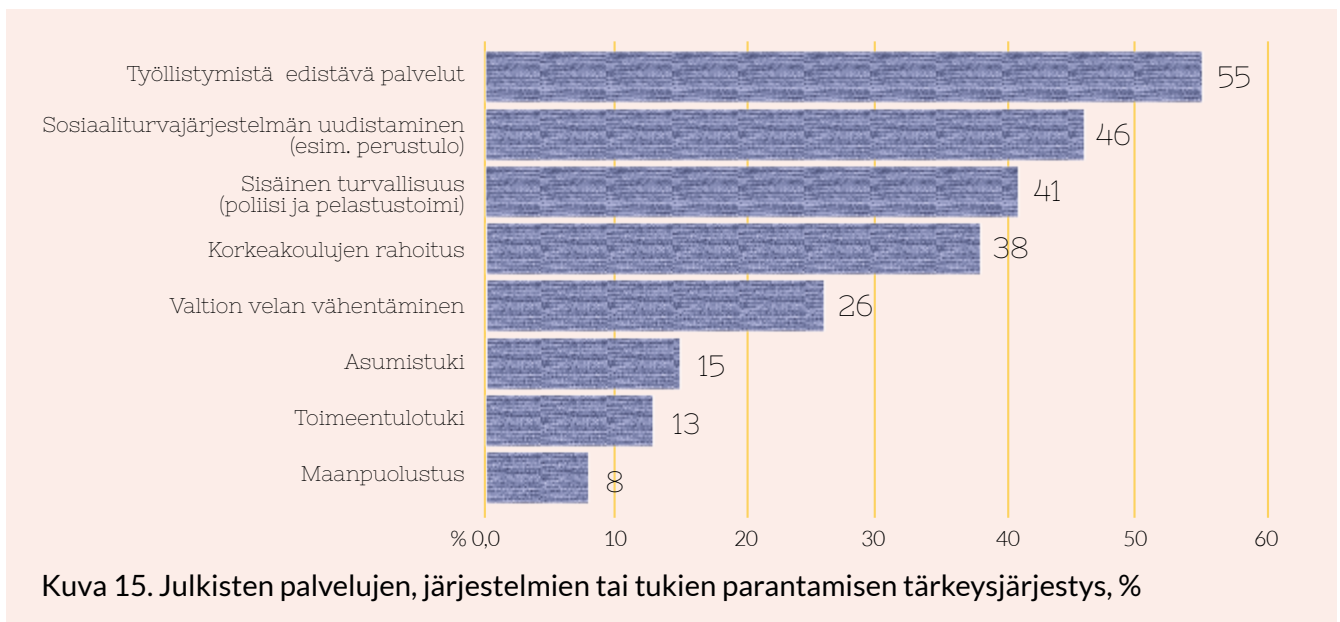
Kuva 14. Arvoväittämät liberaali-konservatiivi-asteikolla, %

ja pelastustoimi) ja korkeakoulujen rahoitukseen. Noin neljännes lyhentäisi myös valtion velkaa. Sen sijaan asumistuen, toimeentulotuen tai maanpuolustuksen kehittämiseen rahaa käyttäisivät selvästi harvemmat.

Rahanjaon preferensseissä oli samantyyppisiä eroja vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-asteikoilla kuin vaalikoneväittämässä edellä (ks. Kuva 16). Selvä enemmistö vasemmistolaisiksi itsensä mieltävistä jakaisi valtion budjetista sellaisiin tarkoituksiin, joilla voitaisiin tasoittaa tuloeroja tai kohentaa heikompiosaisen asemaa (l. sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen,

opintotuen, asumistuen ja toimeentulotuen parantaminen). Myös liberaalit käyttäisivät rahaa näihin tarkoituksiin, vaikkakin hieman maltillisemmin.

Oikeistolaiset ja konservatiivit sen sijaan sijoittaisivat rahaa mieluummin sisäisen turvallisuuden eli poliisin ja pelastustoimen palvelujen parantamiseen, valtion velan vähentämiseen ja maanpuolustukseen kuin vasemmiston ja liberalismin kannattajat. Ero vasemmiston ja oikeiston välillä on erityisen suuri sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista koskevassa kysymyksessä: oikeistolaisissa on vasemmistolaisiin verrattuna lähes kaksi kertaa vähemmän sosiaaliturvan uudistamisesta kiinnostuneita.

Ammattikorkeakoulutus

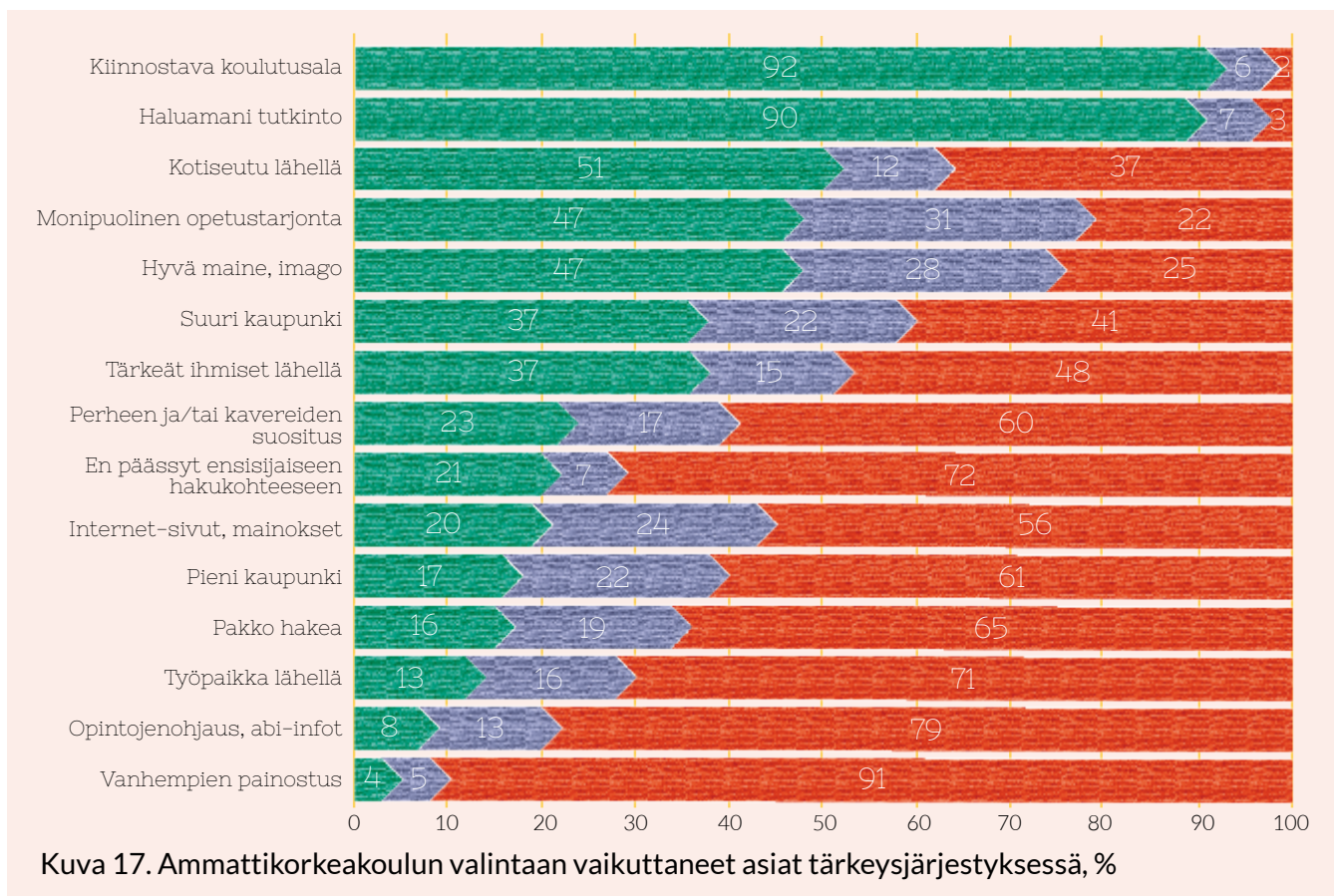
Lukio valmistaa korkeakouluopintoihin paremmin kuin ammatillinen oppilaitos

Koulutuspolitiikassa on jo pitkään puhuttu toisen ja kolmannen asteen koulutusten välisen nivelvaiheen sujuvoittamisesta. Korkeakouluopintoihin siirtymistä halutaan valtiovallan toimesta paitsi nopeuttaa myös tukevoittaa niin, että opiskelijoilla olisi lukiosta tai ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuttuaan riittävät valmiudet korkeakouluopiskeluun. Tätä selvitystä varten kerättyjen tietojen perusteella toisen asteen koulutus ei tarjoa tasapuolisesti valmiuksia korkeakouluopiskeluun tai tietoa jatko-opintomahdollisuuksista.

Lukion suorittaneet opiskelijat kokevat saaneensa selvästi ammatillisista oppilaitoksista valmistuneita riittävämmät eväät korkeakouluopintoihin. Liki pitäen kolme neljännestä lukiosta valmistuneista ja 70 % kaksoistutkinnon suorittaneista on saanut mielestään vähintään jossain määrin riittävät valmiudet korkeakouluopiskeluun, mutta ammatillisen oppilaitoksen käyneistä tätä mieltä on vain 42 %.

Noin joka toinen lukion käynyt on sitä mieltä, että jatko-opinnoista kerrottiin lukiossa vähintään jossain määrin riittävästi. Kaksoistutkinnon suorittaneista näin ajatteli 48 %, ja ammatillisesta oppilaitoksesta valmistuneista vain runsas kolmannes (36 %). Vaikuttaa siis siltä, että ammatilliselta toiselta asteelta puuttuvat toimivat käytännöt opiskelijoiden valmentamiseen korkeakouluopintoihin tai ainakin toimivien käytäntöjen ulottaminen kaikille opiskelijoille.

Opiskelijoiden kokemus toiselta asteelta saaduista opiskeluvalmiuksista ja jatko-opintoja koskevasta tiedosta ei muutu ammattikorkeakouluopintojen edetessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kun ensimmäistä vuotta opiskelevista suunnilleen 65 % pitää toiselta asteelta saamiaan opiskeluvalmiuksia riittävänä, on osuus sama myös toisen, kolmannen, neljännen ja sitä ylempien vuosien opiskelijoiden joukossa. Jatko-opintoja koskevien tietojen riittävyden osalta prosenttiosuus on noin puolet kaikkien vuosikurssien opiskelijoista. Pohdittavaksi jää, tarkoittaako tulos esimerkiksi sitä, että toisella asteella riittämättömäksi jääneet opiskeluvalmiudet säilyvät puutteellisina läpi korkeakouluopintojen.

Ammattikorkeakoulu valitaan kiinnostavan koulutusalan ja tutkinnon perusteella

Valtaosa ammattikorkeakouluopiskelijoista pitää opiskelupaikan valinnassa tärkeimpinä tekijöinä kiinnostavaa koulutusala ja tutkintoa (ks. Kuva 17). Koulutusalojen väliset erot ovat maltillisia, mutta matkailu-, ravitsemus- ja talousalalla sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla koulutuksen ja tutkinnon kiinnostavuudella ei ole aivan yhtä suurta painoarvoa kuin muilla aloilla. Se saattaa kieltä siinä, että näille aloille hakeutuu jonkin verran muita enemmän opiskeluun motivoitumattomia (MaRaTa: 83 % opiskelijoista painottaa haluttua tutkintoa ja 85 % alan kiinnostavuutta; Yhteiskuntatieteet ym.: vastaavat osuudet 85 % ja 86 %).

Myös korkeakoulun monipuolisella opetustarjonnalla ja hyvällä maineella on merkitystä, muttei läheskään yhtä paljon kuin kiinnostavalla koulutusallalla ja tutkinnolla. Tiettyjen ammattikorkeakoulujen kohdalla hyvän maineen merkitys kuitenkin korostuu. Kaikkein tärkeintä hyvä imago on ollut Tampereen ammattikorkeakouluun hakeutuneille, joista peräti 80 % on painottanut sitä opiskelupaikkaa valitessaan. Muita erityisen imagoitettuja ammattikorkeakouluja ovat olleet Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (maine tärkeä 72 %:lle opiskelijoista), Jyväskylän ammattikorkeakoulu (66 %) ja Diakonia-ammattikorkeakoulu (62 %). Korkeakoulun ulkopuolisista tekijöistä tärkeimpiä opiskelupaikan valintaa määrittäviä asioita ovat sijainti lähellä kotiseutua ja tärkeitä ihmisiä.

Yleisesti ottaen opiskelupaikan valintakriteerit noudattavat samaa linjaa kuin kahdeksan vuotta sitten toteutetussa Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010 -tutkimuksessa. Esimerkiksi ensisijaiseen hakukohteeseen pääsemättömyys tai se, että opiskelemaan haettiin vain, koska oli pakko, eivät ole menettäneet osuuttaan opiskelupaikan valinnan vaikuttimina, vaikka vuonna 2016 voimaan tullut ensikertalaiksiintiö on nuorten elämäntavoja koskevassa julkisessa keskustelussa luonut painetta sille, että koulutusvalinnan tulisi osua oikeaan aiempaa suoraviivaisemmin. Viimeisen kahden vuoden aikana ammattikorkeakoulupaikan vastaanottaneiden keskuudessa ei kuitenkaan näy notkahdusta ns. pakko- tai ensisijaiseen hakukohteeseen pääsemättömyyden osuuksissa vaan jokaisella vuosikurssilla lukemat ovat keskiarvon tuntumassa.

Kotiseudun läheisyys vaikuttaa tiettyjen ammattikorkeakoulujen valintaan selvästi enemmän kuin toisten. Eniten kotiseudun läheisyydellä on ollut merkitystä Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa sijaitsevien Centria-ammattikorkeakoulun (kampukset Kokkolassa, Ylivieskassa ja Pietarsaareissa) ja Oulun ammattikorkeakoulun (kampukset Oulussa ja Oulaisissa), Uudellamaalla sijaitsevan Laurea-ammattikorkeakoulun (kampukset Espoossa, Hyvinkäällä, Lohjalla, Porvoossa ja Vantaalla) sekä Päijät-Hämeessä sijaitsevan Lahden ammattikorkeakoulun (kampuksia Lahdessa) opiskelijoille. Niiden opiskelijoista peräti noin 60 prosenttia on pitänyt kotiseudun läheisyyttä tärkeänä opiskelupaikan valintaa määrittävänä tekijänä.

Pääkaupunkiseudulla, Jyväskylässä, Kuopiossa ja Turussa kampuksia omaavan Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat arvottaneet kotiseudun läheisyyttä selvästi vähiten. Heistä vain noin kolmannes on pitänyt kotiseudun läheisyyttä tärkeänä opiskelupaikan valintaan vaikuttaneena asiana. Keskimääräistä vähemmän merkitystä kotiseudun läheisyydellä on ollut myös niin ikään alueellisesti laajan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (kampukset Mikkeli, Kotkassa, Kouvolassa ja Savonlinnassa) ja pääkaupunkiseudulla sijaitsevan Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoille, joista 44 % ilmoitti kotiseudun läheisyyden olleen tärkeää opiskelupaikan valinnassa.

Ammattikorkeakoulutuksen hyviä puolia käytännönläheisyys ja työelämälähtöisyys

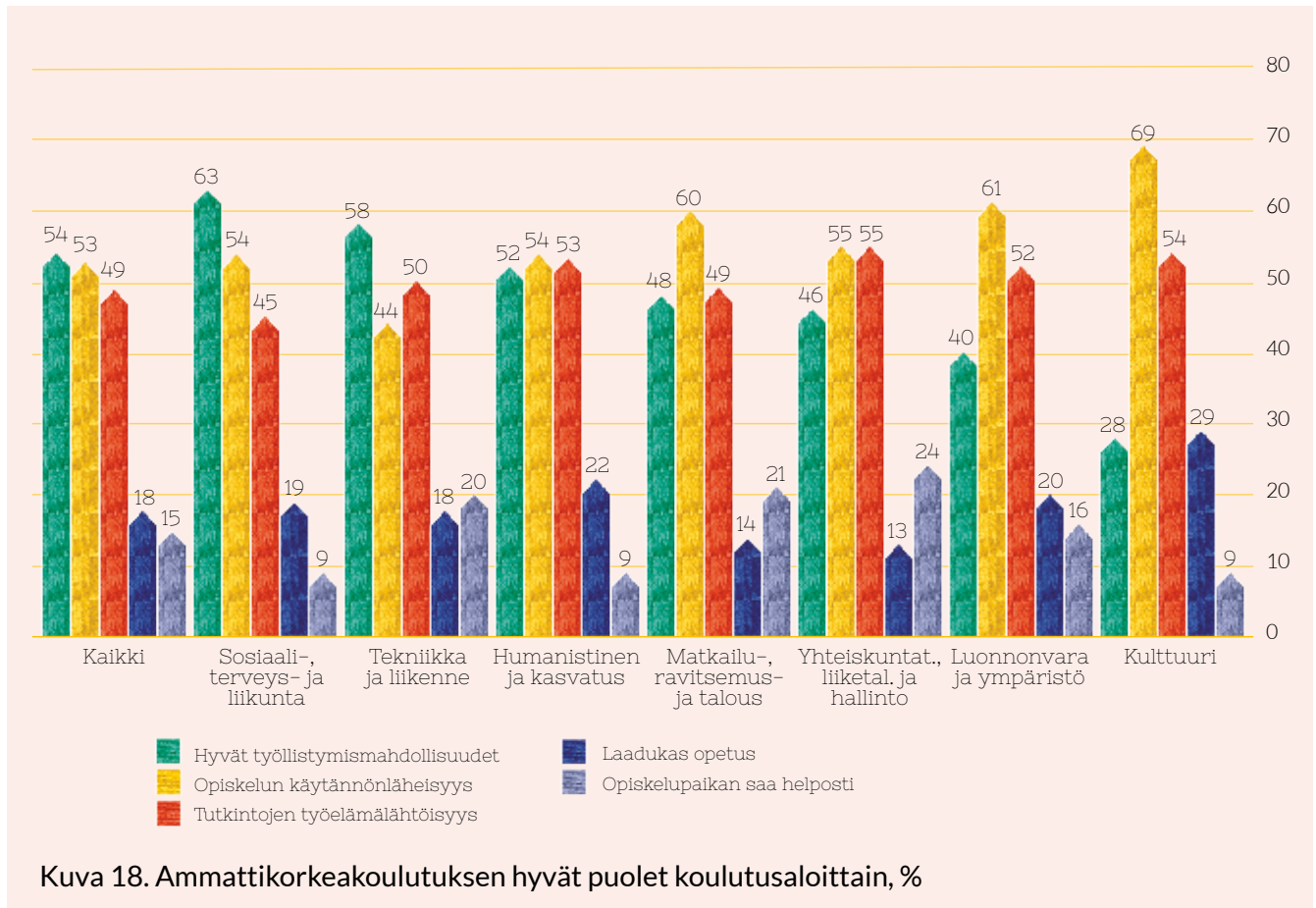
Kyselylomakkeessa lueteltiin viisi erilaista ammattikorkeakoulutukseen liitettyä ominaisuutta, joiden joukosta opiskelijoita pyydettiin valitsemaan 1–2 tärkeintä sen mukaan, mitä he pitivät ammattikorkeakoulutuksen hyvinä puolina. Opiskelun käytännönläheisyys ja tutkintojen työelämälähtöisyys ovat ammattikorkeakoulutuksen kärjessä kaikilla koulutusaloilla (ks. Kuva 18). Sen sijaan työllistymismahdollisuuksissa on suuria koulutusalojen välisiä eroja, jotka tietenkin heijastelevat eri alojen todellisia työllisyystilanteita.

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat pitävät hyviä työllistymismahdollisuuksia ammattikorkeakoulutuksen kirkkaimpana vahvuutena, mutta muilla aloilla usko työllistymismahdollisuuksiin ei ole yhtä vahva. Kulttuurialalla vain reilu neljännes opiskelijoista on rankannut työllistymismahdollisuudet koulutuksen hyväksi puoleksi siitäkin huolimatta, että tutkinnot ovat opiskelijoiden mielestä työelämälähtöisiä ja muutenkin verrattain laadukkaita. Tilanne on vastaavan kaltainen luonnonvara- ja ympäristöalalla. Eräänlaisen ”sisäänheittoalan” leiman puolesta saa yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, jolla noin neljännes pitää koulutuksen hyvänä puolena sitä, että opiskelupaikan saa helposti.

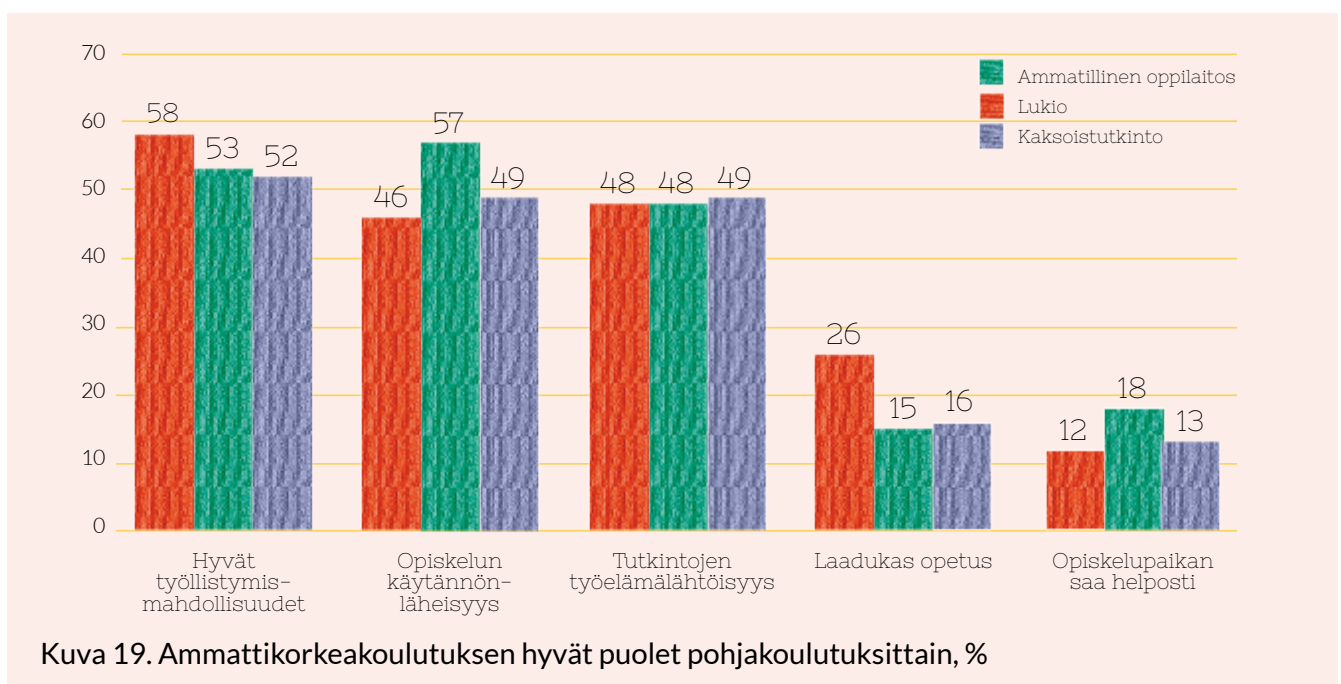
Koulutusalan lisäksi myös pohjakoulutuksella on merkitystä sille, mitkä asiat koetaan ammattikorkeakoulutuksen hyviksi puoliiksi. Kuvassa 19 ammattikorkeakoulutuksen hyvät puolet esitellään kolmen yleisimmän pohjakoulutuksen mukaan. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet arvottavat hyvät työllistymismahdollisuudet kaikkein korkeimmalle, mikä perustuu siihen, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet siirtyvät korkeakouluopintoihin usein vasta muutamien työelämässä vietettyjen vuosien jälkeen (tämänkin selvityksen amis-taustaisista vastaajista 42 % oli yli 27-vuotiaita, kun lukion suorittaneista tämän ikäisiä oli vain 17 %). Korkeakouluopinnot saattavatkin olla ammatillisen pohjakoulutuksen omaalle uudenlainen urasiirto, jonka avulla laajennetaan omia työllistymisnäkömiä tai otetaan tähtäimeen uudet työtehtävät, yleneminen tai uusi työpaikka.

Lukion käyneet arvostavat eniten ammattikorkeakouluopiskelun käytännölläisyyttä. Heidän joukossa on myös muihin pohjakoulutuksiin verrattuna enemmän sellaisia opiskelijoita, jotka näkevät etuna opiskelupaikan saamisen helppouden. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet puolestaan pitävät opetusta jonkin

verran laadukkaampana kuin muut, vaikka opiskelusta ehkä puuttuukin sellaista käytännölläisyyttä, johon he ovat ammatillisten opintojensa aikana tottuneet.

Kuva 18. Ammattikorkeakoulutuksen hyvät puolet koulutusaloittain, %

Kuva 19. Ammattikorkeakoulutuksen hyvät puolet pohjakoulutuksittain, %

Häirintä

2000-luvun kuluessa korkeakoulujen esteettömyyden ja saavutettavuuden eteen tehty työ sekä laajan yleisön huomioon nousseet #metoo:n kaltaiset kampanjat ovat saaneet aikaan sen, että häirinnän ja epäasiallisen kohtelun kokemuksia halutaan kartoittaa myös korkeakoulukentällä. Tässä selvityksessä opiskelijoiden häirinnän kohteena olemisen kokemuksia selvitettiin kysymällä, ovatko vastaajat ylipäätään kokeneet häirintää ja jos ovat, kuinka usein, kenen toimesta ja millaista se on ollut.

Noin viidennes kokenut häirintää

Suurin osa (77 %) vastaajista ei ole kokenut ammattikorkeakoulussaan häirintää tai epäasiallista kohtelua (ks. Kuva 20). Vajaa viidennes eli 17 % oli ollut häirinnän kohteena joskus. Yhteensä kolmea prosenttia opiskelijoista häirittiin usein tai jatkuvasti. Neljä prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, oliko kokenut häirintää vai ei. Naisilla oli selvästi miehiä enemmän häirinnän kokemuksia. Noin viidennes naisista oli kokenut häirintää ammattikorkeakoulussaan vähintään joskus. Miesten kohdalla vastaava osuus oli noin 13 %. Karkeasti tarkasteltuna hieman yli puolessa häirintätapauksista häiritsijät olivat toisia opiskelijoita, ja hieman vajaassa puolessa tapauksissa häiritsijät olivat korkeakoulun henkilöstöä.

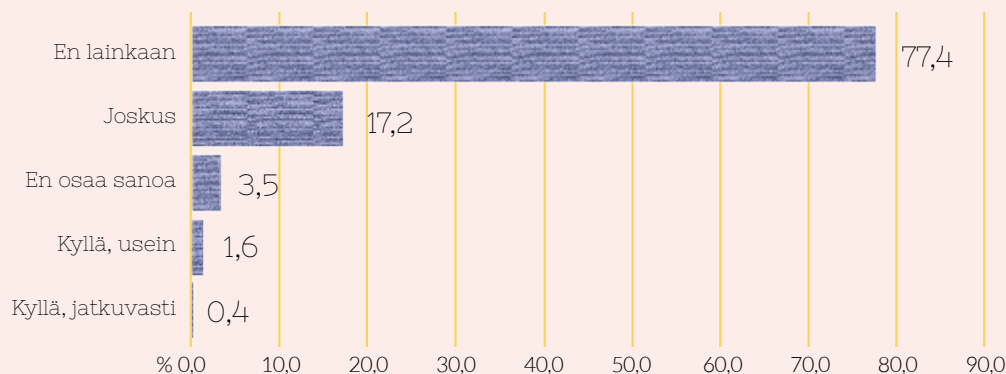
Tyypillisimmin häirintä näyttäytyy eriarvoisena kohteluna tai syrjintänä sekä vähättelynä ja ulkopuolelle jättämisenä (ks. kuva 21). Näitä on kokenut suunnilleen kolme viidestä häirinnän kohteena olleesta. Kolmanneksi yleisin epäasiallisen kohtelun muoto ovat ennakkoluulot, joita on kohdistunut hieman alle puoleen epäasiallisesti kohdelluista. Kiusaamista, seksuaalista häirintää ja nimittelyä esiintyy selvästi vähemmän, mutta ne ovat

sukupuolittuneet siten, että naisista moninkertaisesti miehiä suurempi osuus on joutunut ammattikorkeakoulussaan seksuaalisen häirinnän tai ahdistelun kohteeksi. Nimittelyä puolestaan kohdistuu kaksi kertaa useammin miehiin kuin naisiin.

Vähemmistöt ja häirintä

Sellaisiin opiskelijoihin, jotka kokevat kuuluvansa johonkin vähemmistöön, kohdistuu enemmän häirintää kuin kaikkiin opiskelijoihin keskimäärin (ks. Kuva 22). Useimmin häirintää kohdistuu opiskelijoihin, jotka kokevat olevansa ulkonäöltään valtavirrasta poikkeavia. Heistä peräti 10 % on jatkuvan tai usein tapahtuvan häirinnän kohteena. Myös erilaisen etnisen taustan tai uskonnollisen tai aatteellisen vakaumuksen omaavia kohdellaan epäasiallisesti useammin kuin muita opiskelijoita. Muut vähemmistöryhmät joutuvat häirinnän kohteeksi harvemmin, mutta etenkin vammaiset ja pitkäaikaissairaat ovat kyseenalaisessa mielessä kärkijoukkoa häirinnän laajuudessa eli siinä, kuinka suuri osuus heistä on joutunut häirinnän uhriksi vähintään joskus ammattikorkeakouluopintojensa aikana. Vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin ei siis välttämättä kohdistu jatkuvaa yksilöllistä häirintää, vaan jonkinlaista yleistyneempää asenteisiin tai toimintatapoihin pesiytynyttä eriarvoista kohtelua, syrjintää tai vähättelyä.

Epäasiallista kohtelua tarkasteltaessa on hyvä muistaa, ettei mikään yksittäinen ominaisuus tai taustatekijä välttämättä ole toisia keskeisempi selittäjä sille, että yhteisössä esiintyy häirintää tai että yksilö on joutunut häirityksi. Häirinnänhän ei koskaan pitäisi olla uhrin syy. Epäasiallista kohtelua voi myös verrata siihen, mitä

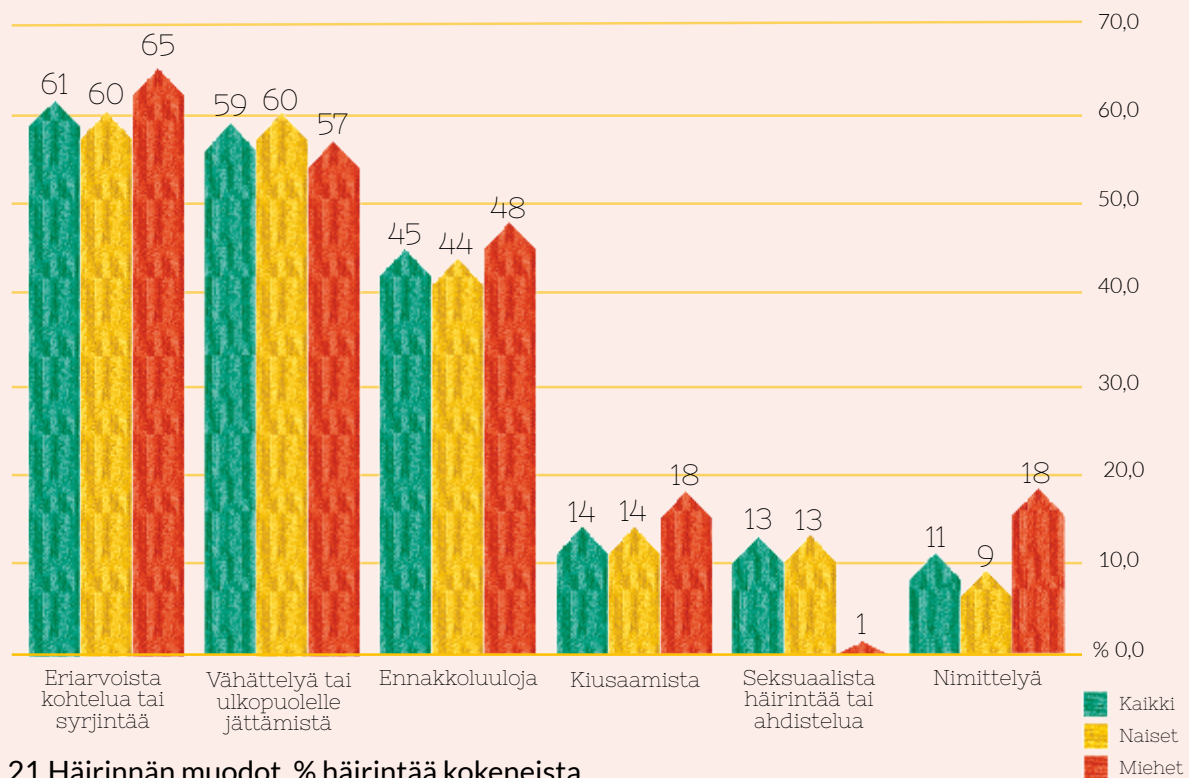

Kuva 20. Häirintää tai epäasiallista kohtelua kokeneet, %

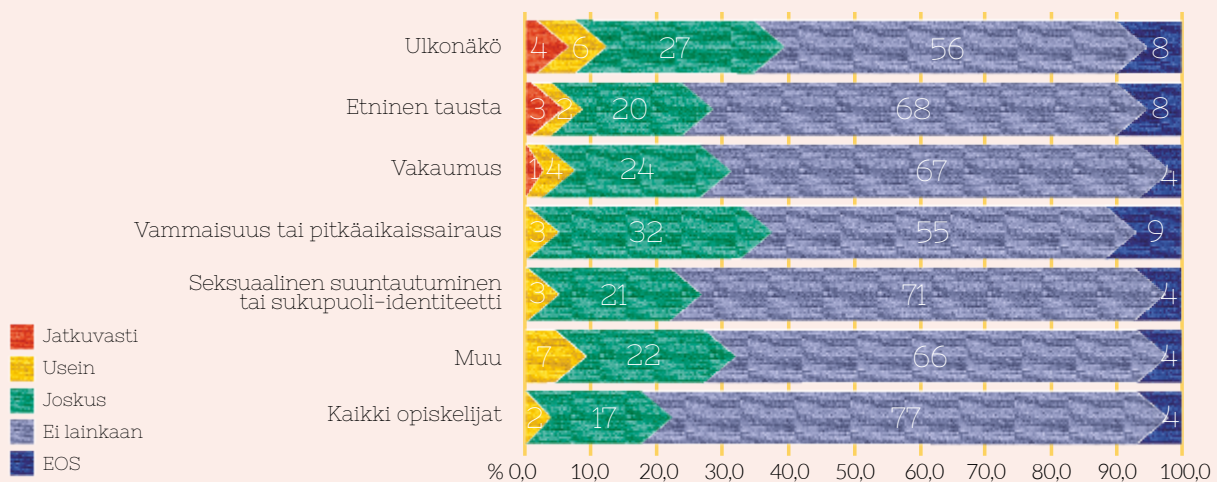
tiedetään vaikkapa kiusaamisilmiöstä: toisten hampai-
siin joutuminen voi olla melko sattumanvaraista, mutta
häirinnän pitkittyessä uhrin rooli saattaa muuttua har-
millisen pysyväksi. Toisaalta on havaittu, että epäasial-
linen kohtelu tai kiusaaminen elää usein yhteisöissä, ja
on epäilty, että esimerkiksi eriarvoisen kohtelun sallivat
ryhmänormit olisivat taustalla siinä, miksi joissakin pai-
koissa esiintyy kiusaamista ja toisissa ei. Tulosten perus-
teella ei kuitenkaan näytä siltä, että esimerkiksi joilla-
kin koulutusaloilla olisi räikeää häirintää enemmän kuin
muilla.

Jatkuvan häirinnän uhrin

Naiset ovat miehiä useammin usein tapahtuvan tai jat-
kuvan häirinnän kohteina. Naisista kaksi ja miehistä yksi
prosentti ilmoittaa joutuvansa usein tai jatkuvasti epä-
asiallisesti kohdelluksi. Lisäksi sellaiset opiskelijat, jotka
kokevat kuuluvansa ulkonäkönsä (ihonväri, pukeutumi-
nen tms.) perusteella vähemmistöön ovat oman rapor-
tointinsa perusteella runsaan häirinnän kohteena kak-
si kertaa useammin kuin muut vähemmistöt. Osuudet
ovat pieniä, mutta koko aineiston tasolla puhutaan silti
kymmenistä henkilöistä.

Kuva 21. Häirinnän muodot, % häirintää kokeneista

Kuva 22. Vähemmistöjen kokemukset häirinnästä, %

Asuminen

Runsas viidennes asuu opiskelija-asunnossa

Yhteensä 52 % opiskelijoista asuu vuokralla joko vapailta markkinoilta (45 %) hankitussa tai kaupungin omistamassa (7 %) vuokra-asunnossa (ks. Kuva 23). Erilaisissa opiskelija-asunnoissa (yksiössä, solussa tai perhe-asunnossa/kaksiossa) asuu hieman runsas viidennes. Omassa tai jonkun toisen omistamassa asunnossa asuu 17 % vastaajista, ja 6 % asuu vanhempien tai sukulaisten luona.

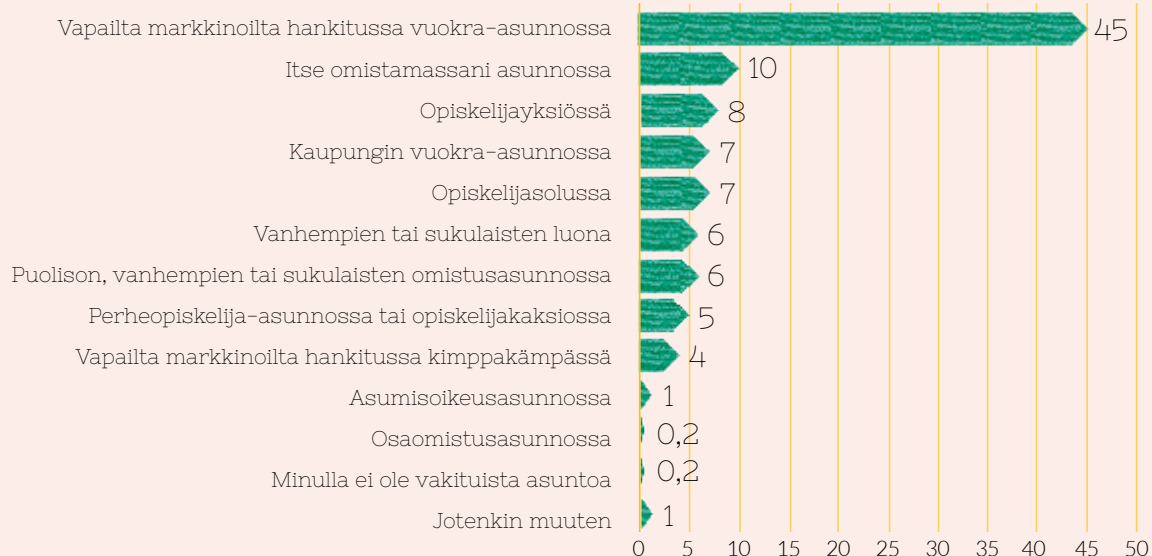
Hieman vajaa kaksi viidennestä asuu yksin ja vajaa kolmannes puolison kanssa. Jäljelle jäävä noin kolmannes opiskelijoista jakaa asuintaloutensa pääasiassa kämpisten, perheen tai sukulaisten kanssa. Naisista miehiä suurempi osuus asuu puolison, perheen tai lasten kanssa (naisista 45 %; miehistä 33 %).

Vapailla markkinoilla asuminen yleisintä pääkaupunkiseudun ulkopuolella

Opiskelija-asumisessa on alueellisia eroja. Yleisimmän asumismuodon eli vapailta markkinoilta vuokraamisen (pois lukien kimppakämpät) osalta selvä rajalinja muodostuu Uudenmaan ja muun Suomen välille (ks. Kuva 24). Uudellamaalla eli löyhästi tarkasteltuna pääkaupunkiseudun ammattikorkeakouluissa (Haaga-Helia, Laurea, Metropolia) opiskelevista vapailta markkinoilta vuokratusta asunnossa asuu 39 % opiskelijoista. Muun maan keskiarvo on selvästi korkeampi (49 %). Hienosyisempiä alueellisia eroja voidaan havaita kaupungeit-

tain silloin, kun ammattikorkeakoulun kampusalueet sijoittuvat yksinomaan tai voittopuolisesti yhteen ja samaan kaupunkiin. Esimerkiksi Oulussa ja Tampereella vapailta markkinoilta vuokratusta asunnossa asuu jopa useampi kuin joka toinen opiskelija. Karelia-ammattikorkeakoulun vaikutusalueella Joensuussa vapailta markkinoilta vuokratusta asunnossa puolestaan asuu suunnilleen samansuuruinen osuus kuin vapailla markkinoilla Uudellamaalla eli noin kaksi viidennestä.

Opiskelija-asunnossa sen sijaan asuu lähes yhtä suuri osuus opiskelijoista niin pääkaupunkiseudulla kuin muualla maassa (ks. Kuva 25). Tarkastelutaso jää todennäköisesti kuitenkin liian yleiseksi, sillä pelkästään pääkaupunkiseudulla kaupunkien väliset erot ovat merkittävät. Esimerkiksi Helsingissä suurimman kampuksensa omaavan Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelijoista hieman reilu neljännes (27 %) asuu opiskelija-asunnossa, mutta Helsingin ympäryskuntiin sijoittuvan Laurean opiskelijoista niin tekee vain 16 %. Helsingin lisäksi Espoossa ja Vantaalla sijaitsevan Metropolian opiskelijoista opiskelija-asunnossa asuvien osuus puolestaan on 19 %. Myös Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun ulkopuolelle mentäessä erot ovat kaupungeittain suuria. Opiskelija-asunnossa asuvien osuudet ovat keskimääräistä selvästi suurempia esimerkiksi Tampereella ja Vaasassa, ja Lahdessa keskimääräistä hieman pienempiä. Taustalla vaikuttanee erilaisia syitä aina opiskelija-asuntojen tarjonnasta muiden asumismuotojen saavutettavuuteen ja hintatasoon.

Kuva 23. Opiskelijoiden asuntotyytit, %

Opiskelijat haluavat asua edullisesti omassa rauhassaan

Lähes kolme neljännestä eli 74 % opiskelijoista pitää asuinpaikan valinnassa tärkeimpänä asunnon edullista hintaa. Seuraavaksi tärkeintä on asunnon riittävän suuri koko (tärkeää 61 %:lle), ja alueen hyvä maine (tärkeää 56 %:lle). Yli puolet eli 54 % opiskelijoista arvostaa myös sitä, että asunnolta pääsee opiskelupaikalle kävellen tai pyörällä. 46 % arvostaa sitäkin, että lähellä on sosiaalisia kontakteja, hyvät naapurit tai ystäviä.

Pienin merkitys on alueen asukkaiden samanhenkisyydellä (tärkeää 28 %:lle), mikä tarkoittaa, etteivät opiskelijat välttämättä kaipaa tai tavoittele asuntoa alueilta, joille on rakennettu pääasiassa opiskelija-asuntoja. Myös palvelujen läheisyys on kriteerien häntäpäässä asuinpaikkaa valittaessa (tärkeää 36 %:lle), mikä käy yksiin opiskelijoiden edullisten hintatoiveiden kanssa. Keskiarvotarkastelu opiskelijoiden asumispaikan valintaa koskevista preferensseistä on nähtävillä Kuvassa 26, jossa asteikon arvo 1 tarkoittaa, ettei asia ole vastaajalle lainkaan tärkeä ja arvo 5, että asia on vastaajalle erittäin tärkeä.

Tämän yleiskuvan sisään mahtuu toisistaan poikkeavia ryhmiä, joille tietyt asiat ovat toisia tärkeämpiä. Esimerkiksi se, asuuko opiskelija yksin vai yhdessä jonkun toisen kanssa, vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka tärkeäksi mikäkin tekijä nousee asuinpaikan valinnassa (ks. Kuva 27). Asumiskustannusten alhaisuus on tärkeintä vanhempiensa luona asuville, joista peräti 93 % kertoo edullisuuden olevan asuinpaikan valinnassa ratkaisevaa.

Muilta osin keskeinen jakolinja muodostuu 1) yksin ja kimppakämpässä asuvien, 2) kaksin puolison kanssa asuvien sekä 3) perheellisten opiskelijoiden välille siten, että yksin ja kimppakämpässä asuvat ovat yleensä enemmän alhaisten asumiskustannusten perään, haluavat kodin lähempää oppilaitosta, ja painottavat vähem-

män alueen mainetta tai sosiaalista homogeenisuutta kuin perheelliset opiskelijat. Perheellisten opiskelijoiden preferenssien taustalla vaikuttaa todennäköisesti sellaisia tekijöitä kuin kulujen jakaminen työssäkäyvän puolison kanssa ja halu hakeutua asumaan turvallisesti koetulle alueelle lähelle muita lapsiperheitä, mistä puolestaan saattaa seurata esimerkiksi muihin opiskelijaryhmiin verrattuna pidempi opiskelumatka.

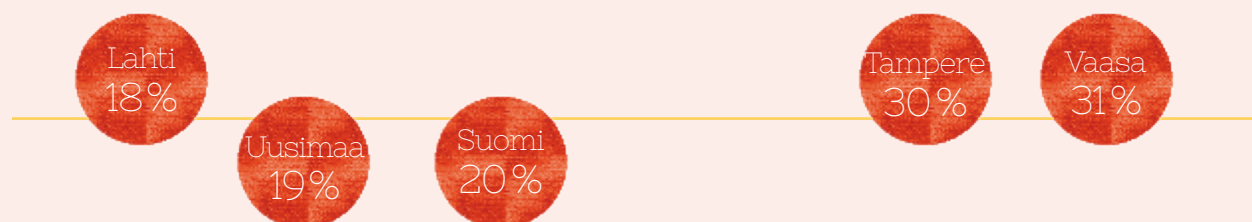
Asunnon valinnan kriteereitä kartoitettiin myös pyytämällä vastaajia puntaroimaan eri asioiden tärkeyttä suhteessa toisiinsa (ks. Kuva 28). Puntarin tuottamat tulokset noudattavat melko tarkkaan yleistä käsitystä opiskelija-asumisesta: tärkeintä opiskelijoille on asunnon edullinen hinta ja oma rauha, ei niinkään asunnon korkea varustelutaso tai suuri koko.

Asumispuntarin tulokset erosivat toisistaan asumismuodon mukaan. Kuvaan 29 on merkitty ne ryhmät, tässä tapauksessa kimppakämpässä asuvat ja perheelliset opiskelijat, jotka poikkesivat kunkin asteikon keskiarvosta selvimmin. Toisin sanoen kimppa-asujat ja perheelliset opiskelijat preferoivat asumisessa keskimäärin eri asioita kuin muut opiskelijat. Eroja oli edullista hintaa ja keskeistä sijaintia arvottavaa asteikkoa lukuun ottamatta kaikilla muilla puntarin asteikoilla.

Kimppa-asujat ovat opiskelijoita, jotka haluavat asua edullisesti keskeisellä paikalla ja ovat tarvittaessa valmiita tinkimään omasta rauhastaan ja asuinalastaan. Perheellisten opiskelijoiden asumismielitymykset puolestaan ovat jossain määrin vastakkaisia, mikä on epäilemättä seurausta heidän kotitalouksiensa suuremmasta koosta: isompi henkilömäärä edellyttää tilavampaa asuinalaa ja tilavampi asuinala on perheellisille tärkeämpää kuin asunnon keskeinen sijainti tai edullinen hinta. Samaa aikaan perheelliset haluavat asumiselta myös enemmän mukavuutta korkeamman varustelutason kautta kuin muut opiskelijat.

Kuva 24. Alueellinen poiminta vapailla markkinoilla asuvista (ei kimppakämpät), %

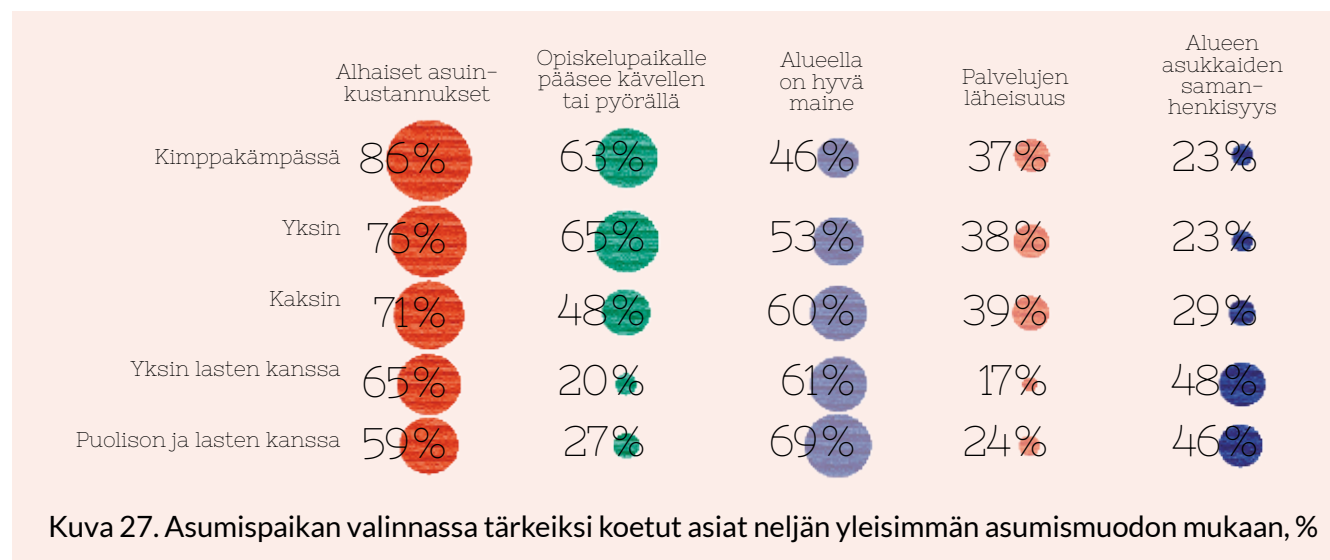
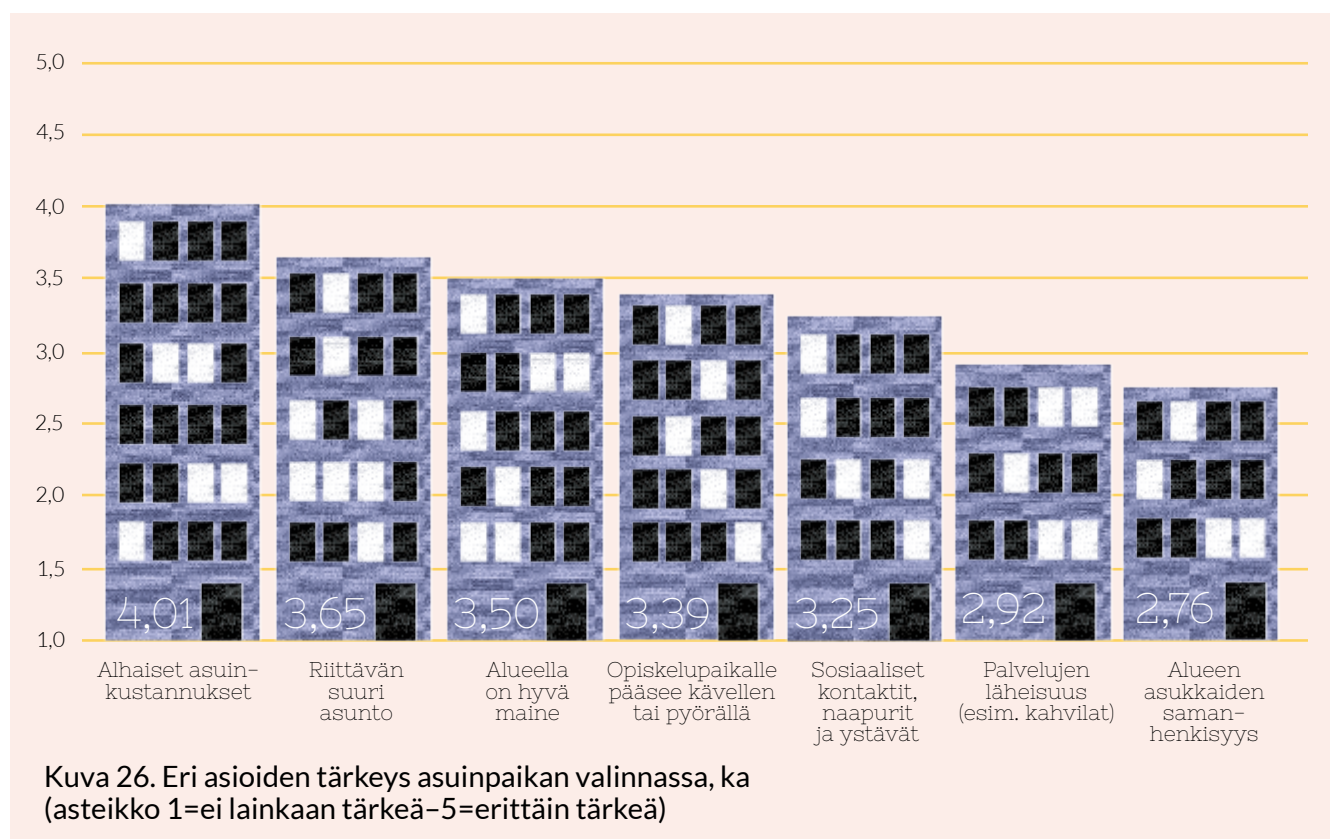
Kuva 25. Alueellinen poiminta opiskelija-asunnossa asuvista (yksiö, solu ja perhe), %

Lyhyt opiskelumatka erityisen tärkeä pääkaupunkiseudun ulkopuolella

Opiskelijat pitävät asumisen edullisuutta tärkeänä asuinpaikan valinnan kriteerinä joka puolella Suomea. Alueellisesti ei siis ole eroa siinä, missä määrin opiskelijat arvostavat huokeita neliöitä. Sen sijaan huomattavia, joskaan ei välttämättä erityisen yllättäviä eroja on siinä, missä määrin opiskelijat arvostavat sitä, että opiskelupaikalle pääsee kävellen tai pyörällä. Linja on kuitenkin sellainen, että pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen opiskelijoista keskimäärin vain vajaalle

kolmannekselle on tärkeää, että opiskelupaikalle pääsee kävellen tai pyörällä, kun muualla maassa se on tärkeää yli puolelle ja monilla paikkakunnilla jopa kolmelle neljännekselle opiskelijoista.

Alueen hyvä maine puolestaan näyttäisi olevan hieman ratkaisevampi tai tavoitellumpi tekijä asunnon valinnassa pääkaupunkiseudun ulkopuolella, mikä saattaa johtua siitä, että niin sanotut hyvämaineisetkin asuinalueet ovat opiskelijabudjetilla paremmin saatavilla kuin pääkaupunkiseudulla.

Kuva 28. Eri tekijöiden tärkeys asunnon valinnassa, ka (keltaisella)

Kuva 29. Asumispreferenssit asumismuodoittain, ka

Opiskelijakuntatoiminta

Opiskelijakuntaan kuuluu liki kolme neljästä

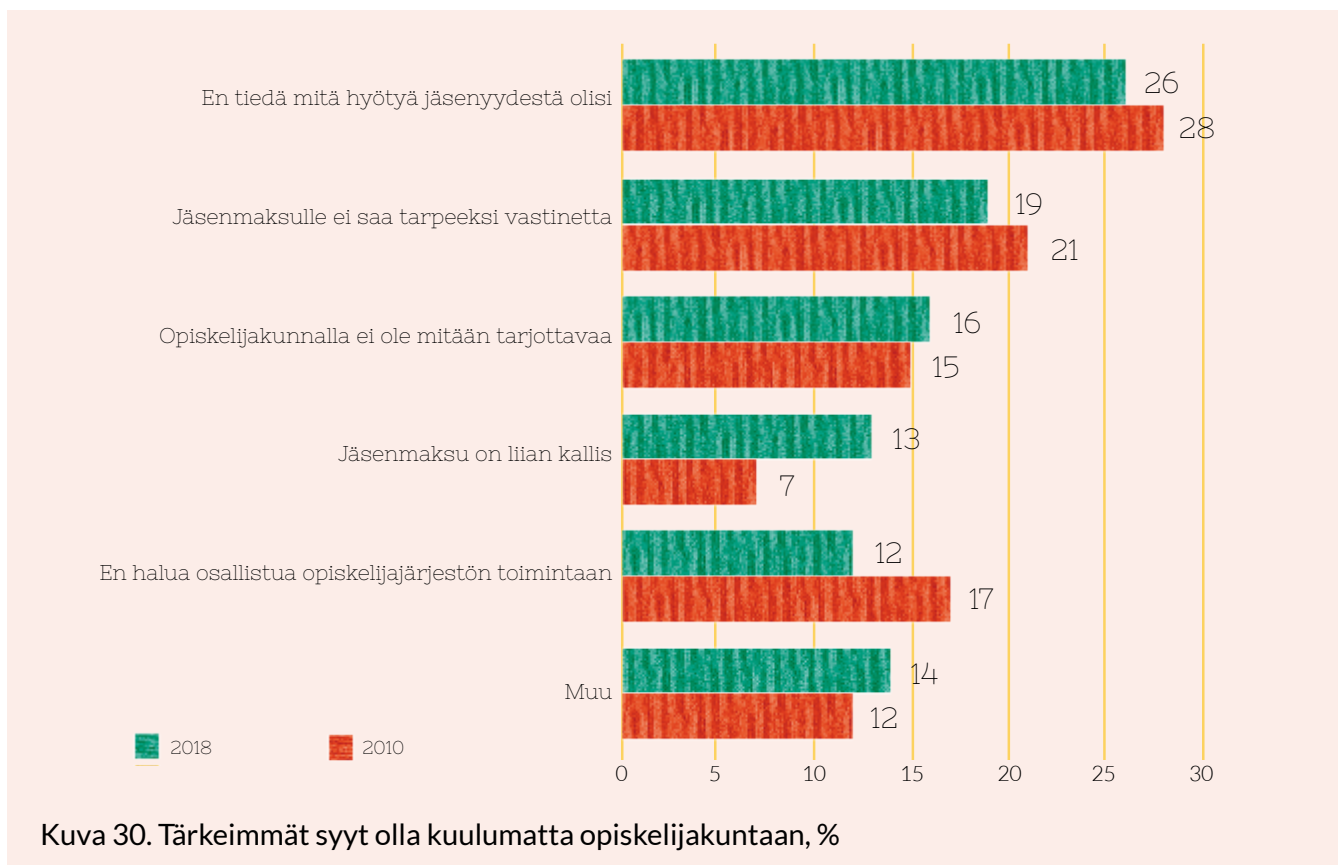
Kyselyyn vastanneista 73 % kuului opiskelijakuntaan. Opiskelijakuntaan kuulumattomuuden syyt ovat vuosien saatossa pysyneet mittasuhteiltaan melko samoina (ks. Kuva 30). Kun tuloksia verrataan Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010 -tutkimukseen, pääsyt opiskelijakuntaan kuulumattomuudelle ovat edelleen epätietoisuus jäsenyyden tuomista eduista sekä kokemus siitä, että jäsenmaksulle ei saada tarpeeksi vastinetta. Silmiin pistävin ero vuosien 2010 ja 2018 välillä kohdistuu jäsenmaksua kalliina pitävien osuuteen, joka on kahdeksassa vuodessa liki kaksinkertaistunut. Nyt useampi kuin yksi kymmenestä pitää jäsenmaksua liian kalliina. Kehityskulun taustalla voi olla monenlaisia asioita, kuten jäsenmaksujen nousu, opiskelijoiden toimeentulon niukentuminen tai hintatietoisuuden lisääntyminen.

Vähemmistö äänestää edustajiston vaaleissa

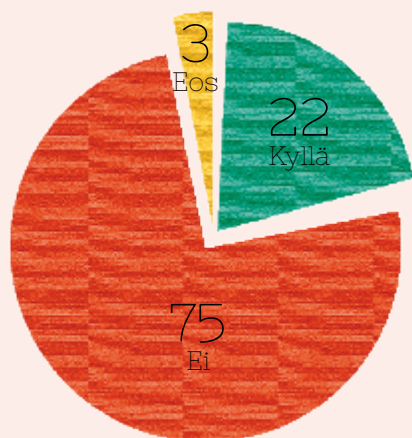
Opiskelijakuntien edustajiston vaalit järjestetään joka syksy. Ne eivät kuitenkaan näytä erityisemmin kiinnostavan opiskelijoita (ks. Kuva 31). Viime vuonna edustajiston vaaleissa käytti ääntään vain runsas viidennes opiskelijoista. Kuluvana syksynä uurnille aikoo mennä runsas neljännes, ja epäroivällä kannalla on hieman vajaa kaksi viidestä.

Jäsenpalvelut kiinnostavat eniten

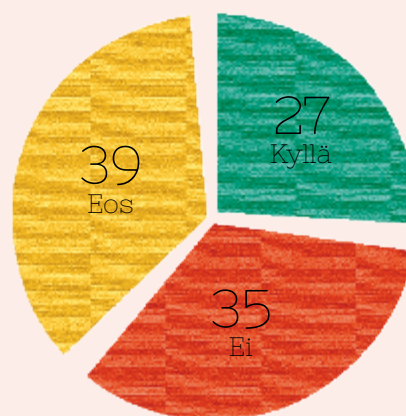
Opiskelijakunnan tarjoamista palveluista kiinnostavimpia ovat opiskelijoiden mielestä jäsenedut, liikuntapalvelut ja bileet (ks. Kuva 32). Melko suuri osuus toivoo jäsenetuja ja liikuntapalveluita lisääkin, mutta biletarjonnassa vajaus ei vaikuta erityisen suurelta. Nyky- ja toivotilan välinen ero on suurin kulttuuripalveluiden ja koulutusten tarjonnassa, joita toivottaisiin selvästi lisää.

Edustajiston vaalit 2017

Edustajiston vaalit 2018

Kuva 31. Äänestysaktiivisuus edustajiston vaaleissa, %

Kuva 32. Mistä opiskelijakuntasi järjestämästä toiminnasta olet erityisen kiinnostunut, ja mitä toimintaa opiskelijakunnan tulisi lisätä: tärkeysjärjestys, %

Lopuksi

Tähän raporttiin on koottu ammattikorkeakouluopiskelijoiden mielipiteitä erilaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä, ammattikorkeakoulutuksesta, asumisesta ja opiskelijakuntatoiminnasta. Lisäksi on käsitelty ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia häirinnästä. Suppeimmin raportissa on käsitelty opiskelijakuntatoimintaa, sillä siitä tehdään opiskelijakunnille omat kalvoesitystyyppiset yhteenvedot myöhemmin.

Raportin pohjana toiminut kysely oli temaattisesti laaja, joten käytettävissä olevaa materiaalia on ollut runsaasti. Jokaisesta yksittäisestä osiosta olisi melkeinpä voinut tehdä oman tutkimusraporttinsa. Aiheiden käsittelyä on syvennetty valitsemalla jokaisen teema-alueen kannalta relevantteimmat taustamuuttujat selitysten ja syy-yhteyksien löytämiseksi. Yhteiskunnallisten arvojen ja asenteiden kohdalla käyttökelpoisimmat taustamuuttujat olivat sukupuoli ja ikä. Ammattikorkeakoulutusta käsittelevässä osiossa taustamuuttujina on käytetty pohjakoulutusta, opiskelualaa, opiskeluaikaa ja ammattikorkeakoulua (paikkakunta). Häirinnän kokemuksiin on tarkasteltu suhteessa sukupuoleen ja kokemuksiin erilaisiin vähemmistöihin kuulumisesta. Viimeisen raportissa laajemmin käsitellyn teeman eli asumisen osalta keskeisiä taustamuuttujia olivat ammattikorkeakoulu (paikkakunta/sijainti) ja opiskelijan asumismuoto. Opiskelijakuntatoiminnan mittareita puolestaan peilattiin tiiviisti edelliseen vastaavalla tavalla toteutettuun tutkimukseen.

Osa selvityksen kysymyksistä oli opiskelijakyselyille tyypillisiä. Esimerkiksi asumismuotoa ja sitä, kenen kanssa opiskelija asuu ja mikä on hänelle asumisessa tärkeää, kysytään säännöllisesti ainakin Eurostudent- ja/tai Opiskelijabarometri -tutkimuksissa. Syitä ammattikorkeakoulutukseen hakeutumiseen on puolestaan kysytty joissakin aiemmissa ammattikorkeakoulutusta käsitelleissä tutkimuksissa (esim. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010). Selvityksen tuottamaa tietoa on näin ollen mahdollista vertailla aiempiin tutkimuksiin ja selvityksiin, mikä on tärkeää tulosten luotettavuuden arvioinnissa. Uudenlaisia tai ainakin opiskelijakyselyissä entuudestaan kartoittamattomia kysymyksiä olivat muun muassa asumispreferenssien puntari ja julkisen talouden rahanjakoa koskenut monivalinta. Tuloksilla on siis myös uutuusarvoa, mikä on tärkeää, jotta opiskelijoita koskeviin asioihin voidaan löytää tuoreita näkökulmia.

AMK-opiskelijoiden & ARVOT & Asenteet

AMK-opiskelijan arvot ja asenteet

-selvitys on ensimmäinen laaja katsaus ammattikorkeakouluopiskelijoiden yhteiskunnallisiin arvoihin ja asenteisiin. Selvitys piirtää kuvan tyypillisestä AMK-opiskelijasta mutta kertoo myös joukon moninaisuudesta. Selvitys antaa tietoa ryhmän äänestyskäyttäytymisestä ja puoluekannoista sekä minkälaisia arvoja he edustavat. Lisäksi selvitys antaa tietoa ammattikorkeakoulutuksesta opiskelijoiden näkökulmasta ja valottaa mm. asumistottumuksia ja häirinnän kokemuksia.

Selvityksen on toteuttanut Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOKille Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr.
Kyselyt tehtiin syksyllä 2018.

[978-952-5205-33-6 \(nide\)](tel:978-952-5205-33-6)

[978-952-5205-34-3 \(PDF\)](tel:978-952-5205-34-3)

